

A politikai informacionalizmus Magyarországon

Csorba József

A politikai informacionalizmus legfőbb ismérvei a következők: a fizikai és az intellektuális információkezelő készségekkel, képességekkel, a kommunikációs kompetenciákkal való egyéni és közösségi (szervezeti, intézményes) visszaélés a politikai eredményesség érdekében; adatbázispolitizálás, vagyis folyamatos és állandó adatbázis-építés a potenciális (kedvezményezendő) választói csoportok leválogatására (a kormányzó pártok tulajdonképpen a központi –állami - adattárak kvázi-legális felhasználásával teszik ezt); közvélemény-kutatás típusú politikacsinálás, azaz megfelelő kérdések feltevésével rásegíteni a kormányzó politikai erők oldaláról kívánatos társadalmi hangulat kiváltására, vagy megerősítésére; a média manipulálása és a média általi manipulálás (a követő tájékoztatás uralása, tematizálás) az állami, közületi információforrások, az állami információrendszer, az állami és kormányzati tájékoztatás uralása (orientálás); a tartalomképzés és orientálás uralása tartalom-előállítók („írástudók”, „értelmiség”, professzionális szakértők) foglalkoztatásával.

A szocialista kormányzás alatt (2002-2006 között) gyökeresen megváltozott a kormányzati információ- és tájékoztatáspolitiká. Alapjában változott meg az állam szerepe is az információs infrastruktúra formálódásával, az információgyűjtési, illetve tájékoztatási kompetenciák és kötelezettségek, tájékoztatási szerepek módosulásával (átalakulásával, leépülésével).

Az állami és a kormányzati tájékoztatás a magyarországi politikai informacionalizmusban erőteljes átalakuláson megy keresztül, az orientálás (manipulálás) és a tartalomkezelés (információmenedzsment) finom változásaitól kezdve a durva hamisításig és a hazugságokig bezárólag. Az egész folyamatnak jól érzékelhető állomásai vannak, ezekre nézve számos példát mutatunk be.

Az állam információs modelljében és makrokommunikációs szerkezetében bekövetkezett változások elsősre az intézményrendszer folyamatos lepusztulásában (jellemzően a korszerűsítés elmaradásában vagy megszűnésében, és a halmozott forráshiányban) figyelhetők meg. Azután következnek az információ- és tájékoztatáspolitikai változásai, melyek egyfelől az állami-kormányzati információkezelési és tájékoztatási kötelezettségeknek negligálásában, másfelől a tájékoztatási szerepformák torzításában valósulnak meg. Végül a politikai kommunikációban történt jelentős fordulat, ami a tartalomgenerálásban és a kezdeményezésért folytatott verseny (tematizálás, politikainapirend-képzés) kiélezésében, egy információs és kommunikációs háború kirobbantásában, majd folyamatos fenntartásában nyilvánult meg.

1. Mi a politikai informacionalizmus?

A nemzetközi információstársadalom-irodalom kiemelten foglalkozik a politikai és a gazdasági informacionalizmussal, Manuel Castells egyenesen mondandója logikai vezetőjévé teszi (az állam és a kormány információgyűjtő, és információ-kibocsátó, illetve tájékoztatási szerepének újragondolását, amikor az információ korának legfőbb változásairól beszél).¹

Az információs társadalom gazdasági rendszere kapcsán, jellemzően a közérdek és a nemzetgazdasági érdek érvényesítése merül fel, valamint az állami és kormányzati fejlesztési szervezetek, a magánvállalatok és társaságok beavatkozása a globális, nemzetközi, regionális stb. versenybe. Döntő fejlemény továbbá a fejlesztő állam szerepének

---

¹ A politikai informacionalizmus hivatkozott forrásműveiről: Castells, Manuel (1996a). *The Rise of the Network Society*, Vol. 1 de *The Information Age: Economy, Society and Culture*. Oxford, Blackwell, 2 ed., 1997. (1997). *The Power of Identity*, Vol. 2 de *The Information Age: Economy, Society and Culture*. Oxford, Blackwell. (1998). *End of Millennium*, Vol. 3 de *The Information Age: Economy, Society and Culture*. Oxford, Blackwell. (2000a). "Materials for an explanatory theory of the network society", *The British Journal of Sociology*, V.51, N°1, janeiro-março 2000, ps. 5-24. "Toward a Sociology of the Network Society", *Contemporary Sociology*, V.29, N°5, setembro 2000, ps. 693-699. (2001). "Epilogue: Informacionalism and the Network Society"

felelősödése az információtechnológia benne rejlő tulajdonságaiból következően, az információ-fogyasztás/birtoklás széleskörűségének biztosítása, a társadalmi (generációs) igazságosság-igény közgazdasági hangsúlyozása.

Az információs társadalom politikai rendszerét illetően a legfontosabb fejlemény, hogy az információs kapitalizmus sokkal keményebb, de rugalmasabb is egyben, mint elődje: az innováció indukálta termelékenységre és a globalizáció orientálta versenyképességre épül. Castells a társadalmi változásokban a gazdasági átalakulások és a technológiai innovációk mellett a kulturális változások folyamatát hangsúlyozza. A kulturális változások legfőbb trendjét pedig a libertarianizmus címen összefogott baloldali-liberális szellemiségben jelöli meg. Mindezekből következően egy bonyolult politikai praxis jellemzi a politikai rendszert, amelyben az információs hatalomtechnológia segítségével sajátos politikai aktivitások és szerepfunkciók jönnek létre.

Nem utolsó sorban, hozzátartozik az összképhez, hogy az információ kora társadalmi rendszerében tapasztalható szociális bomlás oka egyrészt a munkaerő szétválása az információs termelésre és a helyettesíthető, generikus munkát végzőkre. További meghatározó jelenség, hogy a társadalom nem kis részének szociális kirekesztődése és minden oldalú leértékelődése megy végbe. Végül mindezt beteljesíti, hogy teljesen elszakadnak egymástól a munkáslét emberi tapasztalatai és a tőkeáramlás globális hálózatainak piaci törekvései.

Az információpolitikai és rendszerkritikai megközelítés szerint (Webster, 1994) az információs társadalom paradigmák magyarozói két csoportra oszlanak. (Igaz, ez a sajátos magyarozási fejlődés magyarozása-értelmezése szempontjából majdnem mindegy.) Az egyik csoport tudósai és szakértői szerint az információs társadalom merőben új fejlemény, akkor is, ha az uralkodó rendszerformája, a kapitalizmus ugyanaz. Igaz, ebből a szempontból is vannak eltérések, ha a japán vagy a kínai fejlődésideológiára, a délkelet-ázsiai „kistigrisek” vagy a vietnámi út felzárkózási modelljeire gondolunk. A másik csoportot azok az információs teoretikusok alkotják, akik a folytonosságot hangsúlyozzák és a történeteket az információs és kommunikációs technológiák fokozott alkalmazásában, mindennapi életünkbe, társadalmi és munkaviszonyainkba integrálódásával magyarozzák.²

Akárhogy is van, az információs társadalomban a hatalom átalakult, kulturális kódok alapján szerveződik, amelyek alapján-nyomán az emberek és intézmények meghozzák mindennapi döntéseiket. Ilyen értelemben az információ korának hatalmi harcainak kulturális harcok, amelyeket a médiában vívnak meg. Az új hatalomtechnológia az információcsere hálózataiban való meghatározó jelenlétben, illetve a jelképmánipulálásban nyilvánul meg, ahogy a társadalmi (és szociális) aktorok és az intézmények működéséhez, a kulturális mozgalmakhoz társul, amikor az ikonokon, a véleményformálókon (intellectual amplifiers) keresztül beépül a kommunikációba.

1.1 A média, az állam és kormány viszonya mint kulcstényező

Castells az információs társadalomról szóló háromkötetes enciklopédiájában kimerítően foglalkozik azzal a jelenséggel, amit most készülünk szóvá tenni. Castells gondolatmenetében az audiovizuális média az emberi szellem legfőbb táplálója, ezért döntő kérdés az, hogy mi a média? Mi a forrása a politikai autonómiájának? Hogyan formálja a politika kereteit? A demokratikus társadalomban a vezető média (mainstream media) tulajdonképpen üzleti csoportokat jelent, egyre nyilvánvalóbban koncentrálnak, globálisan összekapcsolódnak, ugyanakkor igen erősen diverzifikálódnak, és a szegmentálódott piacok felé nyitott. Ma már az állami és közületi, a kormányzat felügyelte (közszolgálati) média viselkedése is egyre jobban hasonlít a magán/kereskedelmi médiára a globális verseny hatása, lényegében függőségbe kerülve a hallgatói/nézői reklámmutatók kényszere miatt.³

² Webster, F 1994. What information society? The Information Society, 10:1-23.

³ Részleteiben ennek kifejtése Castellsnél az Információ Kora 1.köt. 5., ill. a 2.köt. 5. és 6. fejezeteiben.

Ekkor lesz különösen éles kérdés a tárgyilagosság követelménye, az állami és a kormányzati felelősség szerepe a média létfenntartásában és működésében döntő teljesítménymérés viszonyában. A média a hirdetési pénzekből él, amit a nézettségi arányok (rating) vonzzanak, de a normális működéshez hitelesség kell. A média autonómiája az üzleti érdekekben gyökeredzik, ugyanakkor magas hivatástudat, újságírói legitimitáció és újságírói önérték jellemzi. Ideális esetben az újságírók jelentenek, beszámolnak, de nem foglalnak állást.

A liberális demokrácia mintaállama, az USA, miközben az első információs társadalom, másrészt a világ politikaimarketing-kommunikációs laboratóriuma is, amelyben a politikaformálást és a politikagyakorlást három egymással kölcsönösen összefüggő folyamat határozza meg. Egyrészt a politikai pártok hanyatlása, szerepük a politikusok és állami vezetők kiválasztásában. Másrészt az új, komplex (hagyományos, elektronikus, újmédia típusú) médiarendszer megjelenése, amely a kiterjedt televíziózáson alapul, a rugalmas sokszínűséggel, az elektronikus összekapcsolódás és terjesztés (befolyásszervezés) lehetőségeivel együtt. Harmadszor, technológia szinten döntő tényező a politikaimarketing-kommunikáció széles körű terjedése, rendszeres közvélemény-kutatásokkal, a közvélemény-kutatás típusú politikacsínálással; tartalom szinten pedig a kifinomult és a durva manipulálással.

Ebben a folyamatban ugyancsak döntő fontosságúak a visszacsatolás alrendszerei a szavazási hajlandóságok és a politikai célkövetés között, a beszélgető műsorok, a számítógépes direct-mail-ek, a telefonos közvélemény-szondázás és közvélemény-csinálás, valamint a politikai jelöltek és témák „valós idejű értékelése” (és módosítása) a sikeres politikai szereplés érdekében.

A média politikai szerepe az ezredfordulón mélyen beágyazódott az állam és a kormány működésébe, technológiai, szervezeti, tartalmi értelemben egyaránt. A technológiai szerepben a legfontosabb tényező az, hogy a médiarendszer és a politikai marketing „valós idejű” módon kapcsolódik egymáshoz. Ahogy a technológiai fejlődés felgyorsította a média jelentő (bevezető tájékoztatási) szerepét, azzal növelte az információrendszer sebességét és rugalmasságát, egyben a visszacsatolási effektusok fontosságát (a követő tájékoztatást) is. A médiabeszélgetés mindennapi tevékenységgé vált, aminek következményeként a politikai hivatalokban minden nap összejönnek az információs szakértők, a tájékoztatási és kommunikációs szakemberek, hogy a „nép pulzusán tartsák a kezüket”, hogy „valós idejű módon” reagáljanak a médiaesemények értékelése után. Ennek megfelelően a tájékoztatási - mint legfőbb információs szakértői - munka megszakítatlan folyamatosságu eseménnyé vált, amelyben előkészítenek és lefordítanak minden politikai döntést a média nyelvére, mérik a hatásokat, feldolgozzák, értelmezik a közvélemény-kutatásokat, a fókuszcsoportok eredményeit stb.

A média diverzifikálódása és a decentralizáció új formákat hozott az 1990-es években, amivel még átfogóbb hatásokat fejt ki a politikai magatartásokra és viselkedésekre. A helyi kábeltéves műsorok és rádiós talk-show-k lehetőséget jelentenek a politikusoknak jobban betájolni üzenetüket, célcsoportjaikat, közelebb hozhatják a politikai aspirációk és a választói várakozások találkozását a központi média torzítása nélkül. A videotechnika és az Internet adottságainak köszönhetően a politikusok mind kisebb és karakteresebb közönséghez (választói csoportokhoz) juttathatják el (célzott) üzenetüket.

Tovább árnyalta ennek a rendszernek a bonyolultságát ugyanakkor, hogy a média közzétételi versenye nagyon sokat árt a tárgyilagosságnak, hogy egyre kevesebb figyelmet szentel az érdemi politikának és politikusoknak (az 1960-as évek végén 1 műsorpercből még 42, az 1990-es években már csak 10 másodpercet, ma még kevesebbet), és egyre többet a botrányos személyeknek, eseményeknek, a piszkos kampányoknak.⁴

---

⁴ Magyar kutatás is megerősíti, hogy csökkent az egy megszólalóra, politikusra jutó idő a televíziók híradóiban: 1992-93-ban még átlagosan 35 másodperc volt, 2007-ben már csak 10 másodpercet tett ki az Országos Széchenyi Könyvtár Történeti Interjúk Tárának kutatása szerint. Csökkent a híradókban az egy politikusra jutó idő. 2007. szeptember 11. 14:47. MTI, hvg.hu

1.2 Az európai politikacsínálás amerikanizálódása

Az 1980-as évek végére a legtöbb európai köztelevízió kormányellenőrzés alatt állt, s a politikai megjelenést és reprezentációt szabályozták benne. Sőt, még a liberalizálás (privatizálás) után is önkorlátozó módon követték a politikai egyensúly eszmét (a brit ITV vagy a spanyol Antenna 3 az iskolapélda). Az állam, a média és a politika viszonya az amerikai és az európai modell között sokáig eltérő módon alakult (nem is beszélve a délkelet-ázsiai modellről). A jól dokumentált, konzervatív európai modellben, mint a brit példában, az 1980-as években 58%-ban volt a politikai hírek forrása a televízió, az 1990-es években ez az arány 80%-ra nőtt, s azzal egy időben megindult az amerikanizálódás is, ami jellemzően a tartalommanipulálásban nyilvánul meg.

A legjellemzőbb, egyben legfontosabb változás (kezdetben kísérő jelenség) az amerikai információs politika európai meghonosodásaként, egyfajta állandó botránykergető törekvés a politikai közéletben, előbb a választási küzdelem, majd a mindennapi politika részeként is. Ebben az elektronizált nyelvi politikai rendszerben a politikusok a média szabta keretek közé szorulnak. Egyfelől a média megerősödik, technológiai, pénzügyi, politikai értelemben egyaránt, de nem lesz a negyedik hatalom, mert csak eszköz marad, pontosabban csatátér a politika számára. Másfelől a médiaorientált politika mind fontosabb tényező lesz az államban, költséges tényezőként, és még költségesebbé válik a kormányzásban az információs politika erősödésével: szavazás, hirdetés, piacutatás, elemzés, imázs-teremtés, információgyűjtés stb. révén. Egyre nagyobb feszültségek gerjednek a mindig alulfinanszírozott politikusok, pártok és a mind költségesebb médiaszereplési kényszerek között.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a médiának ne kellene újraépítenie függetlenségét a hitelesség látszata kedvéért, és nemcsak a közvélemény szemében, de a hatalom birtokosai, a hirdető és a részvényesek, a politikai pluralitás szempontjából is, mert az jelenti a média üzleti alapjait és a fenntartását, az értékválasztási lehetőségek szempontjából, mert az jelenti a demokráciát. A média azonban egyre kevesebb sikerrel egyensúlyozik a baloldali-liberális elköteleződés és az abból adódó szűkítések, információvisszatartás, szegmentálódás, illetve a valóságos tárgyilagosság és izléspluralizmus között. Pedig a függetlenség és professzionalizmus nem a média „jutalomideológiája”, hanem üzlet, mondván, hogy a függetlenség értékesítése a legjobb üzlet (Castells, 1996, 1997).⁵

Mindennek fényében kell és lehet értékelni a legújabb magyarországi történéseket, amikor a politikaelemző műhelyek értékelésének hitelességét, megbízhatóságát mérlegeljük, tudva, hogy azok a média hírreprezentációja alapján vizsgálják a politikainapirend-képzést, a politikaimarketing-kommunikációt.

1.3 Az információs hatalom

A modern kapitalizmus jóléti-bürokratikus állama helyébe az információs állam lép, és veszi át az ellenőrzést az információ-kibocsátás, a információ-feldolgozás, a információ-forgalmazás és információ-használat felett, ami a hatalmi befolyásszervezés és ellenőrzés leghatékonyabb formája lett.⁶ Az új állam kormányzása ennek megfelelően átalakul. A korábbi, nagyjából száz éves, illetve a modernizált, néhány évtizedes nyugat-európai és észak-amerikai államra, kormányzásra ráépül egy információtudatos igazgatás. Braman vizsgálja azokat az (állami és kormányzati) információpolitikai elveket, amelyeket bele lehet magyarázni

⁵ Csorba József: A két Magyarország. Valóság, 2000, 12. szám, p.1-14., valamint Csorba, J.: Az állam halála és az információs anarchizmus. Valóság, 2001, 10. szám, p.32-44.

⁶ Braman, S.: Change of State. Information, Policy, and Power. 2007, p.569

az aktuális alkotmány(ok)ba, ugyanakkor a hatalomgyakorlás érdekeinek megfelelően is a legmegfelelőbbben lehet azokat értelmezni.

Az állam (és a kormány) ma a korszerű információtechnológia és információmenedzsment nélkül nem képes megfelelően „politikát csinálni”, sem a politikai információ értékelését (kezelését, elemzését), sem a szigorúan szabályozott (előírt) állami és kormányzati tájékoztatáshoz (kommunikációhoz) szükséges tájékozottságát nem tudná biztosítani. Braman a legújabb idők információs szakértőjeként nem mond olyat, nem hiszi, hogy az állam elveszíti hatalmát, befolyását.⁷ Braman áttekintése és következtetése szerint, azért kell megfelelően érteni és gyakorolni a korszerű információ- és kommunikáció-politikát mint hatalomtechnológiát, mert az új, informacionalista kapitalizmus így működik.⁸

Ma az információtechnológia s az információs és kommunikációs technológiák szabályozása uralja a politikát, az 1980-as és 1990-es évek gazdasági kultúráját. Az új és újabb információtechnológia használata lehetővé teszi az államnak és az egész intézményrendszernek, a különféle kulturális formációknak, a politikai-gazdasági rezsimeknek, hogy kialakítsák új változataikat, amelyek sajátos hatalmi formációkként specializálódva, és alkalmazkodva, integrálódnak a globális telekommunikációs hálózatokba.⁹

Végül, az információtársadalom-paradigmák mint a legfejlettebb vagy új kapitalista modell, illetve az informacionalista politikai rendszer körülírása kapcsán nem feledkezhetünk meg arról a - nálunk szinte fel sem tűnt – nemzetközi fordulatról, amely 1996 márciusában, Bangkokban ment végbe.¹⁰ Itt az észak-amerikai, a nyugat-európai és az ázsiai információs társadalmak képviselői a legdinamikusabban fejlődő délkelet-ázsiai „kistigriseket” demokráciáknak ismerték el. Ugyanezekről az országokról Magyarországon, a baloldali liberális körökben ma is úgy beszélnek helyenként, mint gyanús demokráciákról, pedig ezek az országok az információtársadalom-eszmények terén már messze megelőzték minket. Mindezek fényében kell értékelni a következőket.

1.4 Tájékoztatáspolitiká: a leggyengébb láncszem?

A magyar állam információs modelljét és makrokommunikációs szerkezetét s benne a médiarendszer helyét és szerepét illetően folyamatos, állandó válság van Magyarországon.¹¹

7 Az ellenkezők állítása az 1980-as évek nagy tévedése volt, amit az amerikai szakértők 1985-ös állásfoglalása jelzett is időben. Lásd a *Bringing the State Back: in, ed. by Evans, Rueschemeyer, and Skocpol* hivatkozást.

8 *Information, Policy, and Power in the Informational State*. Streaming Video, 2007. Copyright© Oxford Internet Institute 2007. http://8aNAes_P4IJ:webcast.oii.ox.ac.uk

9 Braman, S.: *Horizons of the State. J. of the Communication*, 1995, vol. 45. no.4.

10 lásd *The Economist*, 338.k. 7955.sz., 1996, márc.2. in: Csorba, J.: *Kétségek a magyar átalakulás rendszermodellje körül*. Valóság, 39.k. 5.sz. 1996, máj. p.29-39.

11 A tájékoztatási funkciók és szerepek, a tájékoztatás intézményrendszere kapcsán két alapvető tényezőről kell szólni: egyrészt a hiteles adatról és információról, másrészt a kibocsátói és közvetítői szándékról. A hiteles információ születése, a „minek alapján tájékoztatni” kérdése megelőzi a kommunikációelméleti tényezőket, amelyek döntően a tájékoztatás orientálását (befolyásolását) végzik. A tájékoztatási szerepek (és szándékok) működéséről az állam információs modelljében és makrokommunikációs szerkezetében kell beszélni, s ezek keretei között lehet csak a tájékoztatást megítélni.

Az objektív tájékoztatás kritériumait tekintve a normális körülmények között megfelelő szereposztás szerint működik a tájékoztatás. A kormányzat és a társadalom viszonyában a bevezető tájékoztatás rendelkezésre álló eszközeivel tudatják, hogy a kormány milyen program alapján, milyen együttműködést, milyen magatartásformákat remél a lakosságtól. A társadalom pedig a média követő tájékoztatása révén, kommentálva kapja azt a programot, amelyet a mindenkor kormány megvalósítani remél.

A kommunikációs alaphelyzet az egyes médiumokon keresztüli kommunikációs aktusok révén jön létre. A kommunikációs alaphelyzet megragadásának információtudományos nézőpontból többek között információelméleti, kommunikációelméleti, szociológiai és politológiai (hatalmi) aspektusai vannak, s amikor vizsgálják a szóban forgó alaphelyzetet, akkor ezeket nem szabad összekeverni.

A kommunikáció hatalmi aspektusában pl. a közönséges (normális) alaphelyzet azt jelenti, hogy a mindenkor kormányhoz közel álló körök (azok a hatalmi csoportok, amelyek kisebb-nagyobb mértékben azonosulnak az adott kormány politikájával, a kormány pedig bizonyos mértékig megjeleníti politikájában ezeknek az erőcsoportoknak érdekeit) és a média (mely mindig kritikai beállítottságú, közönséges esetben is - elfogadható módon - a baloldali értékek talaján áll, s mint ilyen a világon mindenütt kormányellenes) létrehoz egy olyan viszonylagos egyensúlyi állapotot, amelyben egyfelől a mindenkor kormány torzítás nélkül megjelenítheti törekvéseit, közzé tudja

Ezt minden információs szakértő így látja. Az állam és kormányzás erős modernizálási kényszer alatt áll évtizedek óta, de minden korszerűsítési folyamat csak az országos információs rendszer, a nagy nyilvántartó rendszerek modernizációjával kezdődhetne. Ezért van az, hogy a magyar állam intézményi válságának eredője, első és legfőbb tartománya az állam információs modelljének, a kormány tájékoztatási intézményrendszerének elmaradottsága, illetve hiánya. A totális intézményi válság ok-okozati viszonyának alapja a magyar társadalom információtudatosságának és információs műveltségének elmaradottsága, legfőbb motívója pedig a politikai osztály ellenérdekeltsége, illetve a halmozott forráshiány.¹²

A magyarországi tájékoztatás számtalan anomáliája között is kiemelkedő fejlemény, hogy a Medgyessy-rezsim megszüntette a kormányzóvívői intézményt, megszüntette a

---

teni programját, másfelől a kormányzati köröktől eltérő érdekeket szolgáló, értékeket valló vélemények is megjelenhetnek, ízekre szedik, s saját interpretációjukban, saját érdekeik szempontjából mutathatják be a kormányzati törekvéseket. (Az objektív tájékoztatás kritériumait, illetve gyakorlatát illetően mind a mai napig nem sikerült közös nevezőre jutni Magyarországon, pedig az információtudományos rendezőelvek világosak az intézményeket, szerepeket, a jogi és adminisztratív szabályozást, a politikai hatalmi technikákat illetően.

A bevezető tájékoztatás azt jelenti a kormány és a társadalom viszonyában, hogy a kormányzat megfelelő statisztikai adat- és információs bázison felépített programját tudatos kormányzati tájékoztatáspolitikai szellemében közzéteszi. A bevezető tájékoztatás működéséhez egy koherens nemzeti és kormányzati információpolitikára van szükség, amelynek szükségességében, jogi garanciákkal támogatott legitimitációját illetően a különböző érdekcsoportok konszenzusra tudnak jutni.

Miben is kell egyetértésre jutni?! Egyrészt az információjogban, ami az adatszolgáltatási kötelezettség, a kötelező közzététel, a hitelesség, a társadalmi nyilvánosság (információs szabadság) jogi garantálásáról szól. Másrészt egyetértésre kell jutni a nemzeti információpolitika elfogadásában, amelynek alapján az információtvényesség garanciáival megjelölt hiteles információforrások (információ-kibocsátók) mint intézmények megbízható adatokat szolgáltatnak (a jogi, politikai, szakmai garanciák alapján).

Magyarországon a rendszerváltozással a korábbi hiteles alapok is bizonytalanok válnak, nem volt/nincs információtvény, nincs jogi garancia az adatszolgáltatási kötelezettség, a kötelező közzététel és hitelesség dolgában, egyébként is az információ-kibocsátó intézmények számának növekedésével az információs monopólium régi formája megszűnt. Az új helyzetben egy olyan társadalmi modell jött létre, amelyben az információs tényezők (entitások és aktorok) száma sokszorosára növekedett, s ez a legfőbb oka a gazdasági elbizonytalanodásnak, a tájékoztatás hitelessége vagy a társadalmi nyilvánosság vitatásának.

Ha a nemzetközi példák alapján azt állítjuk, hogy a bevezető tájékoztatás (mely alapvetően kormányzati kompetencia és felelősség) intézménye Magyarországon nem működik úgy, ahogy kellene, akkor egyfelől az információs kerettörvény, a kormányzati információ- és tájékoztatáspolitikai hiányát kell megfogalmazni, s benne azt az alaphelyzetet, hogy a politikai és a gazdasági aktorok adatszolgáltatási kötelezettségeit nem lehet érvényesíteni, a hiteles információ-kibocsátó intézmények (mint fórumok jogi, politikai és szakmapolitikai: közgazdasági, statisztikai stb. minősítéseken alapuló) megjelölése nem történt meg, súlyos hiányosságok vannak a statisztikai és számviteli stb. törvények alkalmazásában, az adatgyűjtés és -feldolgozás módszertanaiban, mechanizmusainak működésében.

Az 1990-es évek információs modellje és makrokommunikációs szerkezete szempontjából megtörtént a teljes rendszerváltozás Magyarországon. Megdőlt a korábbi információmonopólium, s egy sokszereplős társadalmi modell jött létre, amelyben a hiteles információkibocsátók (intézmények és szervezetek) száma megsokszorozódott. Az államigazgatás és a gazdasági tervezés szempontjából teljesen új helyzet állt elő, amikor a politikai és a gazdasági aktorok száma milliós nagyságrendre lépett, nem is beszélve a társadalmi aktorokról. A gondok azzal kezdődtek, hogy nem születtek új kormányzati információpolitikák, ami elsőként a politikai döntési mechanizmusok késésében, képtelenségében nyilvánult meg. Majd még súlyosabb következmények támadtak azzal, hogy a kormány(ok) az átmeneti társadalmak megsokszorozódott szereplőiről a gyorsan változó szabályozókkal és más mobil rendszerfeltételekkel dolgozva egyre kevesebb ismeretet tudtak összegyűjteni, feldolgozni, s azzal megfelelő orientációt adni a szükséges társadalmi változások végrehajtásához.

A rendszerváltozás utáni első kormányokat szakmai alapon eszköztelenség jellemzi, hisz a csökevényes tájékoztatási tevékenységek kiszolgálására nincs központi koordinációs fóruma (nemzeti információs és tájékoztatási központja), nincs sajtó és elektronikus média, központi közvélemény-kutató és médiaelemző intézménye, (csökevényes központi statisztikai szolgálati és központi hírügynökségi készségekkel rendelkezik). Információs és tájékoztatási szakértők között köztudomású, hogy egy kormány minden más program típusú vagy jellegű eszköz (ad absurdum a gazdaságpolitikai program) hiányát is jobban elviseli, mint a tájékoztatás hiányát, illetve igen nagy a veszélye annak, hogy egy kormány koherens tájékoztatáspolitikai nélkül nem képes végrehajtani programját, elszigetelődik a politikai és társadalmi rendszer dinamikusabb tényezőivel szemben. Csorba J.(1994): A magyar tükör. = Hítel, 7.évf. 5.sz. p.83-92.)

12 A magyar állam társadalmi újratemelését biztosító nagyrendszereinek halmozott forráshiánya – 10 millió lakosra számítva - ma már mintegy 150.000 milliárd forintra rúg. A közelítő becslésre alapozott összegben mintegy 55.000 milliárd forint a társadalombiztosítás hiánya, a magyar állam információs infrastruktúra rendszerének hiánya pedig 10.000 milliárd forint körüli nagyságrend. Ebben a környezetben kell értékelnünk a 2002-2006 közötti baloldali rezsim kormányzását kísérő információkezelési és tájékoztatási eseményeket.

hírprotokollt, ami a médiában a kommercializálódott hírközléssel (infotainment, politainment) párosult. E fejlemények között az MTI nemzeti hírügynökség szerepe megrendült, egy félig állami, félig kereskedelmi alapon működő hírszolgáltató vállalat vált belőle, ami még nem baj.¹³ A baj ott van, hogy megszűnt etalon és első hírforrás lenni a média számára. A média maga lett az első hírforrás! Az MTI elnökváltása után szelektív hírforrássá vált, egyszerűen nem vesz tudomást bizonyos politikai hírekről, illetve nem első közlőként adja közre azokat, hanem bizonyos, a kormányzat szempontjából „érzékeny” hírek esetében megvárja a piaci elektronikus hírforrások elsőközlését, és csak azután adja közre a kínos eseményeket (vagy akkor sem).

Ebből a változásból a társadalom csak azt érezte, hogy árháború kezdődött a Magyar Távirati Iroda és az országos televíziók között. A nemzeti hírügynökség legjelentősebb partnerei sokallták az MTI-tarifáit. Az országos tévék évente száz-százmillió forint feletti összeget fizetnek az MTI-szolgáltatásért, amelynek minőségével sem voltak teljesen megelégedve (ami más kérdés!). A tévék az addigi ár harmadát voltak hajlandók adni a hírszolgáltatásért, ami súlyos anyagi helyzetbe hozta az MTI-t, mely az áfatörvény változása miatt egyébként is kevesebb pénzből gazdálkodhatott. A hírügynökség ezért nem is hajlott az egyezkedésre, a kereskedelmi tévék hírterületeinek vezetői viszont tárgyalni akartak az MTI-vel. Azt akarták elérni, hogy a hírügynökség ne egy csomagban kínálja összes hírét, hanem lehessen választani közülük, hiszen bizonyos típusú MTI-információkat csak nagy ritkán használnak, a külpolitikában pedig már lényegében nemzetközi hírügynökségekre támaszkodnak, amelyek az MTI-tarifa töredékéért előfizethetők.

Ezzel lényegében megdőlt a korábbi tájékoztatási intézményrendszer. Rövid idő alatt a bulvár színvonalú magyar média, átlag 5-7 százalékos frissességű és információgazdagságú, még alacsonyabb hitelességű hírszolgáltatása válik meghatározóvá. Ezzel egy időben viszont felértékelődik az újmédia szerepe a hírszolgáltatásban és tájékoztatásban, az internetes fórumok, a szemantikus web mind jelentősebb szerepet tölt be a tájékoztatási intézményrendszerben, a hírportálokon és blogfórumokon sokkal nagyobb a (politikai) hírreprezentáció már, mint a hagyományos médiában.

1.4.1 Infotainment és politainment a „kemény” demokráciában

Jelentős fordulat a kormányzati kommunikációban, amikor a Medgyessy-kormány korábbi (politikai profilú) megrendelési körön kívül, a magyarországi multik sorából kizsúrizett Leo Burnett-t bízta meg a kormányzati kommunikáció elkészítésével, kivitelezésével (500 millió forint értékben). Bár ez még csupán egy politikai kommunikációs tartalomkezelési technológiai fordulat. A döntő fejlemény az, hogy a Medgyessy-rezsim viszonylag rövid idő alatt azon „kemény demokráciák” sorába lépett, amelyeket korábban nem tartottak szalonképesnek Európában. Az EU azonban az 1996-os bangkoki találkozáson politikailag elismerte a délkelet-ázsiai „új demokráciákat”, s azzal utat nyitott a fejlődők azon csoportjának is, amelyek az erőskezű, a demokratikus jogrendszer kereteinek feszegetésével folytatott kormányzás hívei. A Medgyessy-kormány a független állami intézmények és a média ellenőrzés alá vonásával gyorsan ez utóbbiak közé került. Viszonylag rövid idő alatt az AB, a LB, az ÁSZ és az MNB marad hírmondónak, a független állami intézményrendszer utolsó bástyáiként.

Miközben a baloldali kormány legtöbbet foglalkoztatott, legtöbbet emlegetett, módosított, finanszírozását időről időre megújított tevékenysége (melyet a legtöbb bíráló ért ugyanakkor) a tájékoztatás, intézményileg és a tartalmi hitelesség, reprezentativitás, pluralitás szempontjából is gyengül, az állam és a kormány makrokommunikációs válsága - szakmai felismerések, döntések, cselekvés híján – a gazdasági befolyásszervezés, a politikai

¹³ Ez a változás alapján annak a következménye, hogy megszűnt az információpiramis s a magyar állam 1989 után információs modellje szempontjából sokközpontúvá vált (többek között a gazdasági aktorok száma milliós nagyságrendű lett). E radikálisan megváltozott környezetben a mindenkori kormány információs kompetenciái szerint egy formális és egy informális hálózat közel egyenrangú tagjává degradálódott, amelyben - szabályozás híján – már nincsenek biztosítva sajátos jogai (többek között nincs rögzítve a hozzáférési protokoll).

ellenőrzés, és a szórakoztató jelleg törvényszerűségei között alakult tovább. Példa értékű esemény, hogy a közbeszerzési döntőbizottság (KD) megszüntette korábban a kormányzati kommunikációs központ (KKK) „válogatott bianco sajtókereső és ahhoz kapcsolódó sajtókeresés” című közbeszerzési pályázatát, amit csak a Observer Budapest Médiafigyelőnek írtak ki, s ezért nem fogadta el a KD. Már ez is érdekes, de nem ez a fő esemény. Hanem amit a „kormányzóvivő” ezzel kapcsolatban előad, amennyiben szerinte a KKK átalakulása miatt vonták vissza a pályázatot, s a központ átalakulása pedig azért fontos, hogy megelőzzék „az információk kiszivárgását a minisztériumokból”.¹⁴ A makrokommunikációs válság jele az a szociológusi hivatkozás is, amelyik szerint a kormánypártok és ellenzék egyaránt egy kommunikációs csapdába került („kollektív harakiri”),¹⁵ miközben a kommunikáció irányításával sikerült elhárítani, hogy az ellenzék éppen úgy sáros a különféle „ügyekben” (ami természetesen nem igaz!).

A médiafogyasztás - abban is különösen a hírfogyasztás (hírműsorok nézettsége) – is érdekes ebből a szempontból, hogy 2002 nyarán az MTV híradója arculatváltáson esett át (mintha javítana bármi azon a tényen, hogy valóságos híradózás helyett a kereskedelmi tévék hírpercesseivel próbál versenyezni!). Ebben az időben az MTV főhíradóját 1 millióan nézik általában, a lakosság 17 százaléka (a 18-49 évesek 10 százaléka). A kereskedelmi tévék infotainment (tehát nem híradózás típusú) típusú hírperceseit, a TV2-nél 1,5, az MRTL-nél 1,6 millióan nézik. A médiagazdaság törvényei szerinti legértékesebb 18-49 éves korcsoportokban 230 ezren nézik az MTV-t, és 600-600 ezren a két kereskedelmi hírműsorát. A legkisebb hírérzékenységet a 18-39 éves diplomás korcsoportokban mérik, ahol 11 ezren nézték az MTV, 26 ezren a TV2, 34 ezren az MRTL hírműsorát.¹⁶ Ami a diplomás fiatalok 300 ezres korcsoportját illeti, elég szemléletesen mutatja a média hírszolgáltatásának minőségét, hogy alig negyede veszi igénybe tájékoztatási fórumként.

1.4.2 Tájékoztatás: hitelesség és morál 2002-2006 között

A tájékoztatási intézményrendszer és a hivatásos tartalomgenerálók működésével kapcsolatban meghatározó a politikai informacionalizmusban s így a magyarországi politikai és mediarendszer működésében is, hogy a média véleményvezető lett, ráadásul demagóg módon, döntően populista politikai tartalmakkal folytatott kommunikálás révén. A jelenség értelmezéseként, magyarázatoként idézzük Gausz András, illetve Farkas Péter vonatkozó írását.¹⁷ Ennek érdeklődése középpontjában vannak a médiapolitológusok, akik magyarázzák a mindennapi politikai történéseket. Ezek a szakemberek (politológusok, választási szakértők, politikai elemzők, tanácsadók, publicisták stb.) végzik az orientálást, végső soron az értelmezés szakemberei. Ezért ők komoly szakmai és etikai felelősséggel tartoznak, mert a politikatudomány művelőit velük azonosítják, jóllehet a tévés szereplés önmagában nem tekinthető munkásságuk vagy eredményeik elismerésének. Farkas Péter írja: „felelőségük..., ha médiajelenlétük indoka csupán a szórakoztatás, amikor egy háromperces politikai eseményt elemezhetnek félórán keresztül, csak erről a foci vb szakkomentátori teljesítményei jutnak az eszembe: vagy visszamondják azt, amit amúgy is láttunk, vagy előbb-utóbb nem tudnak kikeveredni a saját maguk által kreált klisékből. Mivel következtetéseik ilyen módon nem tudományos alaposággal elkészített elemzéseken alapulnak, az általuk vázolt jövőkép nem más, mint világnézetük vagy politikai meggyőződésük vizionálása, tehát politizálás.”¹⁸

14 Gondola.hu, MTI, Magyar Nemzet, Népszabadság, Napi Gazdaság, cgp; Gondola106.sz., 2003, okt.13-18., 42.hét. 15 uo

16 MTI, Magyar Hírlap, CGP; gondola.hu, 17.sz., 2002, 12.heti, márc.18-23.

17 Gausz András filozófus könyve (A gyönyörök útvesztője. Közélet Kiadó 1998.) egy Nietzsche-tanulmánykötet, a sematikus gondolkodás uralomra kerülését tárgyaló, a terminológia uralmát bemutató írásokkal. Farkas Péter, a politikatudomány doktora (Nizzai Egyetem) Új szakma, új kaszt: a médiapolitológus. című írásáról van szó (2006, NOL, Farkas Péter).

18 Ehhez társuló további hatást, befolyást jelent, hogy milyen médiaforrásokat és tartalmakat használnak fel ezek a szakértők. Az a tény, hogy mit tekint politikai eseménynek (politikai napirendnek) a média, már önmagában erős

Ezzel kapcsolatban, a magyar gyakorlatban az első jellemző jelenség, hogy az informacionális politikai rezsim kialakulása viszonylag gyors, bár intézményesülése átnyúlik a következő kormányciklusba. Medgyessy a kezdet, de Gyurcsány az, aki többet foglalkozik és több időt is tölt már médiaszerepléseivel, mint a kormányzással. A hírügynökségek megfigyelései szerint a hírek kétharmadát személyesen, maga Gyurcsány csinálja, s ezt előbb a gondola.hu hírösszefoglalója, majd az index.hu munkaigényesebb demonstrációja jelezte is.¹⁹ A folyamat csúcspontján egyes, tájékozatlan fogyasztók az index.hu „feltörésére” gyanakodtak, pedig csak a hírlista.hu, hírstart.hu, hírkereső.hu stb. hosszú hírfelsorolására kellett volna egy pillantást vetniük, hogy meggyőződjenek Gyurcsány médiamunkájának méreteiről.

A második jellemző jelenség, a „legtekintélyesebb magyar politikai napilap” főszerkesztői üzenete, mely meghatározza az uralkodó magyar médiaviselkedést s normát állít a magyar telokrácia társadalmi és politikai válsága idején. A főszerkesztő (Eötvös Pál) árnyalt megközelítésben fejti ki az ügynökválságot lemondással értékelő, alapító és vezető szabad demokrata személyiség, Kis János tetteivel kapcsolatban, hogy „azért nem lehet megítélni a Medgyessy-ügyet teljes valóságában és valódi közegének minden szempontjából, mert az esetleg a Fidesz-MIÉP visszatértének adna esélyt”... A későbbiekben ez lesz a vezető médiaértelmisség szemlélete Magyarországon, ezért ennek fényében kell megítélni a 2002-2006 között történeteket.

A harmadik jellemző jelenség a „nagy revelációk” felbukkanása. Emlékezzünk, ilyen volt, amikor Németh Miklós bejelentette (elismerte, hitelesítette stb.), hogy milyen hatalmas a külföldi eladósodásunk. A mostani jellemző példa az, amikor egy tudományos műhelyre hivatkozva elismerik, és le is merik írni (2005, januári, 4. hét), hogy a magyar adósság már nem nöhető ki!²⁰

1.5 Az informacionalista politikai rezsim: szereplők és megoldások

A Medgyessy- és a Gyurcsány-rezsimek minden tekintetben megfelelnek az informacionalista politikai rezsim ismérveinek, amennyiben a magyar körülmények között megfontoltan és professzionális módon használják az elektronizált hatalomtechnológiák információs és kommunikációs eszközeit. A magyar állam információs és makrokommunikációs intézményrendszerét alárendelik ennek a politikacsínálásnak. Megjelenik velük egy olyan tartalomgenerálás, amelyik szemrebbetés nélkül átlépi a valóság és hitelesség korlátait, a mindennapi politikai blöfföléshez felhasznál színtiszta hazugságokat is. Végül, aztán mindez egy „tudatlanság-robbanásban” tetőzik, amelyben megszűnik a szakmai és tudományos vétő, egyedileg és intézményesen is.

A szándékok, illetve a tudatosság ma már egyértelműek az elmélet és a gyakorlat találkozását igazoló dokumentációban. Erre nézve, számos eligazító részlet található pl. Debreczeni József Gyurcsány-könyvében, amelyben Gyurcsány szájából vagy írásművei nyomán kapunk hiteles képet.²¹ A szándékok egyértelműsítésére utaló egyik (2002-es) példában a következőket írja Gyurcsány.

„A Medgyessy-kormány politikai kormányzást valósít meg. A politikai kormányzás célja: a kormányt adó pártok politikai világképének, víziójának képviselése és az e keretek között megfogalmazott kormányprogram végrehajtása. A kormánypartok mögött álló társadalmi bázis érdekeinek képviselése..., a kormány ellenzékét alkotó erők gyengítése. A politikai

---

torzítást, szűkítést, elterelést stb. jelent. A korlátozott forrásokra épített info- és politainment az orientálás torzulásának első lépcsője.

19 A fórumozók szerint: „Hú, ezt nagyon feltörték! És az index szerkesztősége hol van? Lelőtték őket?[/quote:003ef5549b] Ki tudja?! Lehet, hogy most az átlagnál egyszerűen több cikk jelent meg Gyurcsány Ferencről az indexen... ;) Nem törték fel, a fórumon többen is állítják, hogy felhívták az indexet és állítják, hogy nincs szó hekkrről. Ezt erősíti, hogy már jó ideje sem történik és a kivitelezés is előkészületre vall.” index.hu/velemenyljegyzet/mesek/2005. november 14., hétfő - 14:23)

20 Gondola, 172.sz. összefoglaló, 2005. jan.24-29., 04.hét.

21 Debreczeni József: Az új miniszterelnök. Osiris, 2006, p. 460; az idézett részlet a 213. oldalon található.

kormányzás bevallottan értékelvű kormányzás... Mivel a program végrehajtásának legfontosabb feltétele a kormányzati hatalom megtartása, ezért valamennyi kormányzati döntésnek a közvetlenül elérendő célon kívül arra is tekintettel kell lennie, hogy a szóban forgó döntés mennyiben segíti a kormányzati hatalom hosszú távú fenntartását. A kormányzás tehát a következő választási kampány része. Ennek megfelelően legalább részben érvényes rá a választási kampányok több jellemzője. A választás az emberek fejében, lelkében dől el. A vélemények, a hitek, a meggyőződések, a félelmek felülírják a tényeket. Az győz, aki kezdeményez. A kezdeményezés döntően kommunikációs természetű. A politikai akciók döntő hányada nem tárgyasuló intézkedés, hanem szimbolikus cselekvés. A kormányzás és a kampány - alapvetően - nem konkrét intézkedésekről, hanem az azok által hitelesített világgépről, társadalomfilozófiáról szól. Ebből következően előrébb való az átfogó világgép, mint az egyedi problémamegoldás.” (Debreczeni, 2006). Akinek szemernyi kétségei vannak a későbbiek felől, az ismerkedjen meg az itt felidézett szellemiséggel a forrásánál.

A politikai informacionalizmus magyar változata a Gyurcsány-rezsimben teljesedik ki. Ez a rezsim egy új, állami és kormányzati információs, makrokommunikációs intézményrendszer, valamint egy új politikai ideológia alapján szerveződik. Megközelítésünk szempontjából nem érdekes benne Gyurcsány személyisége, sem családi, vagy társadalmi szocializálódása. Minket a modell érdekelt elsősorban, benne az új hatalomtechnológia, a politikai kommunikáció használata.²²

Mi az érett információs társadalomra jellemző telokrácia kapitalizmusának politikai kommunikációs és hatalomtechnológiai vívmányait, Ron Werber és az amerikai szpindoktorok tevékenységét találjuk meghatározónak (nem említve itt, természetesen, az ugyancsak nélkülözhetetlen rendszerapologéta értelmiség mint tartalomgenerálók és véleményformálók tevékenységét, amellyel/akkal a későbbiekben foglalkozunk) annak a piszkos demokráciának megszilárdulásában, amely a kialakult Gyurcsány-rezsimet jelenti, de Gyurcsány személyes közreműködésének néhány jellemzőjét azért említésre méltónak tartjuk.

Gyurcsány - közvetlen hatalomra kerülése előtti – fejlődéstörténetében (1998-2001) meghatározónak tartjuk az olyan momentumot, amelyet ő maga említ:²³ „... bizonyos aggodalommal tekintek a Fidesz kormányzására, ezzel párhuzamosan pedig egyre több bosszúsággal szemlélem a szocialisták tehetetlenségét. Az utóbbi érzés meghatározó. Ebbe hasít bele a Giddens-könyv hatása.”²⁴ Az MSZP, vagy a nemzetközi újbaldal, blairista vonalának példáját ugyancsak nem tárgyaljuk itt, mert bár a politikai tartalomképzés szempontjából van jelentőségük, a politikai kommunikáció és a hatalomtechnológia alkalmazása oldaláról ezek majdnem elhanyagolhatók.

Ugyancsak meghatározó momentum Gyurcsány fejlődésében, hogy a készülődése éveiben (1998-2002) hivatkozott találkozó (politikai beszélgetések) állandó és létszámban is meghatározó szereplői médiaszakemberek és médiaszemélyiségek (akiknek nevét rendre elhallgatja, bár egyébként meglehetősen nyíltsággal beszél vagy ír).²⁵ Meghatározó jelentőségű a későbbiekre nézve, hogy a magyarországi média, a magyar médiaértelmiség baloldali

---

22 Gyurcsány Ferenc impulzív politikusként jelenik meg a politikai és a médiarendszerben, bizonyos spontaneitás is megjelenik fellépéseiben. Szerintünk azonban sokkal inkább megtervezett, művi, professzionális politikai kommunikációs felkészítés áll szereplései mögött. Ezt a példák egyértelműen igazolják. Gyurcsány nem egy démoni személyiség – ahogy azt egyes, nem baloldali méltatói sugallják, hanem egy tanítható és tanulni tudó szakember, aki az információs társadalom paradigma harmadik fázisába ért kapitalizmus, politikaimarketing-kommunikációs lehetőségeinek megragadásával, a vonatkozó demokráciamodell határainak túlfeszítésével kerül hatalomra. Gyurcsány ennek a társadalmi paradigmának és demokráciamodelnek eszményítésével kormányoz, amikor a magyar állam és társadalom korábbi normáinak semmibevételével próbálja megvalósítani a hosszú távú, kvázi-baloldali céljait.

23 Debreczeni idézett műve, 169. oldal

24 Giddens, A.: The Third Way: The Renewal of Social Democracy. 1998, London; magyarul 1999-ben jelenik meg Gyurcsány kiadásában, A harmadik út - A szociáldemokrácia megújulása. Perfekt)

25 Debreczeni idézett könyvében, pl. 187. oldal; a tipikus baloldali értelmiségi szerveződések – melyek az MSZP politikai megújulásában tevékenyen ügyködnek – közül említi a 21. Század Társaságot és Respublika Kört. Az általa finanszírozott Respublika Körnek szerepe van Gyurcsány felépítésében is, amennyiben ott előadásokat tarthat értő és kritikus személyek előtt.

liberális szellemiségű része a Gyurcsány-kormányzás aktív szereplőjévé válik, a médiaelitje pedig egyenesen Gyurcsány láthatatlan kabinetjének tagjaként tevékenykedik.²⁶

Az intézményrendszerben a Medgyessy-kormány hatalomra kerülésével kezdődött, új, baloldali kormányzás a kormányzati, párt- és állami kommunikáció terén nagyon fontos fejleményekkel indítja az információs politikai rezsím kialakulását. A változások lényege tömören a magyar állam információs modelljének, makrokommunikációs szerkezetének adott helyzetéből, 2002-es adottságaiból (a korszerűsítések elmaradása, hatalmas fejlesztési mulasztások, kóros forráshiány), az információjogi és adminisztratív anomáliákból, a tájékoztatási intézményrendszer és a tájékoztatási szerepek problémáiból, valamint az importált tájékoztatási és politikaimarketing-kommunikációs megoldásokból tevődik össze.²⁷ Az érdemi változások annyiban Gyurcsány Ferencsel jönnek, hogy ő tudatosan újrafogalmazza és tematizálja az „újbaloldali” politikai tartalmat, s ehhez a láthatatlan médiakabinetjének tagjait és médiumait nagy magabiztossággal használja.

Mindent összevéve, azt állítjuk, hogy a magyar informacionalizmusban a hatalomtechnológiai újítás, az állami intézményrendszer állapota, adottságai, és a forrásszervezés alakítása együttesen adják a legfontosabb alapokat, de a sajátos tartalomkezelés és befolyásszervezés kidolgozása Medgyessytől Gyurcsányig, majd Gyurcsánnyal tovább formálódik.

A (politikai) tartalomgenerálás és tartalomkezelés, orientálás, értelmezési monopólium szempontjából nézve számos, a történéseket jellemző példa jelenik meg később a dokumentálásban. Ilyen egyedi példa az árnyékállam létrehozásának vádja a Fidesz-szel szemben. Az árnyékállam jelleg tipikusan az MSZP találmánya. Tematizálása ott kezdődik, amikor Horn Gyula megfenyegeti az állami tisztviselőket a választások előtt, hogy vigyázzanak, milyen Fidesz-utasításokat hajtanak végre. A jelenséget úgy tapasztaljuk meg, hogy általában választások előtti 2-3 hónapban már nem működik az államigazgatás Magyarországon, és ott végződik, amikor az MSZP megpróbálja megvásárolni a tisztviselők lojalitását.²⁸

Zseniális ötletnek nem mondható, de kivitelezésében zseniális a Fidesz árnyékállamának emlegetése, az erre alapozott MSZP-s kampány. A Gyurcsány fogalmazta és indította kampány szerint a Fidesz *„árnyékállam működését készíti elő. Míg az árnyékkormány a köztársaság politikai intézményei kereteibe illeszkedve a politikai alternatívák felmutatásának intézménye, az árnyékállam ténylegesen alternatív hatalom gyakorlására szerveződik... Az árnyékállam arról szól, hogy egyes közszolgálati intézmények és azok vezetői nem a köztársasághoz hűségesek, hanem az őket kinevező kormány mögött álló politikai erőkhöz.”* Mindez teljes mértékben ráillik az MSZP-re, de rendszerkritika híján ez nem lesz nyilvánvaló a nyilvánosság fórumain.

Végül az irányított politikai kommunikáció hatékonyságát az bizonyítja, hogy a Medgyessy-Gyurcsány-féle informacionalista rezsímben, az intézményesített makrokommunikációs kampány eredményeként, a politika piramisának csúcsán az lesz a végeredmény, amikor a média kijelentheti: nincs érdemi különbség Gyurcsány Ferenc és Orbán Viktor között, sem személyes adottságai, sem egzisztenciális helyzete, sem miniszterelnöki alkalmassági mutatóját illetően.²⁹ A piszkos kampány és piszkos politika³⁰ eredményeként egy-másfél év alatt, mintegy 5-6 milliárd forintnyi reklámköltséggel és az állami

---

26 Ennek a jelenségnek legnyilvánvalóbb példája, amikor Tamás Ervin - egy információhiányos helyzetben - egyszerűen felhívja a „rangrejtve” külföldön ejtőző Gyurcsányt.

27 A kormányzati kommunikáció lehetőségei, hatékonysága. A vendég Csorba József információs szakértő. Katolikus Rádió, Délutáni találkozás, 2006.08.18. Szerkesztő: Udvarhelyi Erzsébet.

28 Debreczeni idézett könyvében, 207. oldal

29 2007, augusztusban a lakossági minta 33 százaléka Gyurcsányt, 34 százaléka Orbánt tartja alkalmasabbnak a kormányfői hivatal betöltésére.

30 Melynek elméleti definiálását lásd a 11. oldalon kifejtettekben, gyakorlati megvalósulását pedig olyan nemzetközi példákban, mint az amerikai Public Broadcasting Service bemutatta fogalomhasználati és híresemény-gyakorisága, tartalmi megfelelései a „Dirty Politics ‘2008” anyagaiban. www.pbs.org/now/shows/401/index.html

információkibocsátók, a makrokommunikációs intézményrendszer felhasználásával el tudták érni, hogy kijelenthessék, nincs semmi különbség Orbán és Gyurcsány között.

2. A politikai kommunikáció legyőzi a valóságot

A 2002-2006 közötti időszakot alapjában jellemzi, hogy a nyilvánvaló gondok, visszaélések, törvénysértések, hazugságok az ellenőrzött média miatt nem válnak töréspontokká. Nincs kielégítő tájékoztatás, ellenben a közvélemény-kutatás típusú politikacsinalás jelentős szerepet játszik a közhangulat és véleményformálás alakításában. Ugyanakkor a nyelvi szaturáció és erózió miatt a közreadott, újabb adatok már nem elég jók, nem elég nyilvánvalók, ezért a kormányzati kommunikáció megkísérli a maximumot kihozni a lehető legkevesebb adatból azzal, hogy a média segítségével elfojtja a lehetséges kérdéseket. Nem lehet kérdéseket feltenni, nem lehet kételkedni. A nagy trendeket kell követni s azt kommunikálni, hogy nem történik semmi említésre méltó azon túl, amit a kormány mond. A klientúrapárt átmenete médiapárttá új jelenség: megint épülni kezd a pártállam. Ez azt jelenti, hogy megint az MSZP pártbürokráciája kezdi ellátni az állami feladatokat. (Bár ez inkább mostanra csak a maradék állami kompetenciák kisajátítását jelenti, mert az állam mint intézmény romokban hever és források nélkül haldoklik.)

A pártkommunikáció állami és kormányzati kommunikációvá válása, a média politikai részvételének erősödésével különösen a célzott szakmai orientálásban erős. Ennek jellegzetes darabja például a SOTE Nyelvi Kommunikációs Központ igazgatójától, Dános Kornéltól származik. Dános közlése szerint a vizsgált 3 ezernyi „spontán mondatból” csak 46 százalék volt helyes, a többi hibás grammatikai szerkezet volt. A sok hiba a politikai kockázat miatt van, s a kevesebbet hibázók, természetesen, az MSZP politikusai (mert ők rutinosabbak a nyilatkozó szerint).³¹

Egy másik példában az elektronikus információjogtól a politikaimarketing-kommunikáción át az elektronikus véleménykutatásig minden egyszerre vitatéma lesz, amikor a Nyílt Társadalom Archivum elkezd gyűjteni a kampány-SMS-eket, s azzal precedensként szolgál az elektronikus kampányolás figyelésére. Mindez úgy lesz tömeges jelenség, hogy már nemcsak egy jól behatárolható kisebbség privilégiuma az SMS-küldés, s a kommunikáció szociológiájával foglalkozó szakértők az elektronikus választási kampányt minősítik.³² Ez annak fényében még érdekesebb esemény, hogy Medgyessy miniszterelnök-jelölt alig egy héttel előbb kijelenti: a mai magyar demokráciában félni kell, mert a mobiltelefonokat lehallgatják, illetve „megszakítják a baráti beszélgetéseket”.³³

A baloldali politikai orientáció felerősödése olyan médiamegjelenítésben tetőzik, mint amikor Medgyessy „polgári mentalitású” kormányát látatja, és hangsúlyozza, hogy Medgyessy retorikájában „nem hajlandó túlmenni a kormányváltáson”. Viszont a társadalomban „burjánzó agresszió” van, az „egyéni karrieragresszivitás csoportossá bővült”; ezt a fordulatot a Fidesz dinamikus politizálásának illusztrálására használják.³⁴ Ezek az eszközök, technikák és tartalmak már olyan visszaélésekhez vezetnek, hogy a médiaesztéta, György Péter minősíti a legkirívóbb médiaviselkedést tanúsító médiaszemélyiségeket, Jusstot és Friderikuszt. Minden tekintetben elmarasztalja műsoraikat mint a közszolgálati televíziózástól idegen produkciókat. Egyben elmarasztalva az MTV-be telepedett Gyárfás-féle hírműhelyt is, mint a 21. századi médiarendszerbe alkalmatlan, szakmai és etikai deficitekkel terhelt közösséget.³⁵

31 MTI, Népszabadság, CGP) Gondola 21. 2002, 16.hét, április 15-20.

32 Gondola.hu, MTI, Népszabadság, CGP, gondola, 21. 2002, 16.hét, április 15-20.

33 MTI, ATV, MTV nyomán, CGP; gondola19.sz., 2002 14.hét, ápr.01-06.

34 MTI, Magyar Nemzet, Népszabadság, Magyar Hírlap, Népszava, CGP; gondola27.sz., 2002, 22.hét, május 27-jún.01.

35 Gondola.hu, ÉS, cgp, gondola, 86.sz., 2003, máj.19-24., 21.hét.

A bevetett kommunikációs eszközök és tartalmak témakörben kell megemlítenünk, hogy a statisztikusok és a közvélemény-kutatók csak az adatok előállításáért felelősek, a tájékoztatásért (az értelmezésért és kommentálásért) már nem. A kellő számú adatból - statisztikai módszerekkel - bármit be lehet bizonyítani típusú Murphy-törvény szellemében működő kampányok egy nemzetközi hirdetésszövegben érik el csúcspontjukat. Amikor a Financial Times az Eurostat adatai alapján azt írja Magyarország-mellékletében, hogy soha nem éltek még ilyen jól a magyarok.³⁶

Van egy olyan fordulata is a változásoknak, amikor a kommunikáció mint politikai zaklatás jelenik meg. A politikai kommunikáció ezen típusának legjellemzőbb példája, amikor MSZP-sek „sajnálatosnak találják”, hogy sem a PSZÁF elnöke, sem az ügyészség nem adott megnyugtató választ azokra kérdésekre, amelyek tevékenységük politikamentességével (!) és elfogulatlanságával (!) kapcsolatban felmerültek. (Ezeket a kérdéseket – természetesen, kizárólag a baloldali-liberális befolyásszervezők vetették fel!) Az MSZP kommunikációs taktikája és stratégiája egyre veszélyesebb vizekre viszi ki a magyar parlament és a pártpolitika hajóját. Az MSZP frakcióvezetője által szignált levél felvetései szerint olyan bűnököt követnek el a pártnak az állami apparátusokba delegált képviselői, amelyeket a demokratikus parlamentarizmus nem enged meg. Majd ebből következnek további gondok is a magyar állam és társadalom jövőbeni biztonságára nézve, mert rövidesen megjelennek az olyan megfélemlítő akciók, mint amilyenek legfőbb kommunikációs üzenete az lesz, hogy kormányváltás esetén a Fidesz mindenkit leváltana.³⁷

A párt- és államigazgatási kommunikáció, a kormánykommunikáció, mindent összevéve, a politikai kommunikáció szerepének és tartalmának megváltozása a legjellemzőbb tartalmakon, s e tartalmak finom vagy durva orientálásán mutatható be. Ennek illusztrálására a legjellemzőbb tartalmak közül a „rendszerkritika”, a „baloldal”, a „modernizáció” és az „állam” fogalmak/tartalmakat tárgyaljuk.

2.1 A rendszerkritika helyzete

Az állami tájékoztatási intézményrendszer egészének működése azért sem minősíthető, mert a magyar értelmiség ilyen irányú, rendszerkritikai szerepét nem tölti be. De az értelmiség rendszerkritikai (másként fogalmazva: a tájékoztatás társadalmi tükör) szerepét nehezen is töltheti be, ha a magyar állam tájékoztatási intézményrendszere összességében nem működik. Az országos közérdekű, közhasznú, közbiztonsági információs rendszerek rekonstrukciója, újak szervezése a magyar állam legsürgetőbb feladata már évtizedek óta, amellet az országos információs és tájékoztatási intézményrendszerbe tartozó médiarendszer is reformálásra vár, mindenekeelőtt a nyilvánosság szélesítése és a hitelesség visszaszerzése, a véleménypluralizmus biztosítása érdekében.

A jogi, adminisztratív, szakmai garanciákkal szavatolt nagy nyilvántartó rendszerek (APEH, TB, VPOP stb.) korszerűsítése a teljes adatfelvétel és a revízió szempontjából a rendszerváltozástól számítva is évtizedet késik. Másfelől viszont, folyamatosan kísérleteznek a nagy nyilvántartó rendszerek elektronizációjával, digitalizációjával és informatizációjával anélkül, hogy megfelelő információs-szervezési előkészítés történne, ami természetesen a rendszerek kifogástalan működését nem teszi lehetővé.

Az ezredforduló kapcsán egyébként is meg kellett volna újítani a szervezet-, a tulajdon- és a pénzforgalom-regisztrálás nagyrendszereit, és a vonatkozó bázisadatbázisokat (amit egyébként minden nemzetközi kötelezettségünk is előír). Az államilag félligitim, garanciákkal kevésbé védett szakmai érdekképviseletek és kamarák mint hiteles információkibocsátók adattárait, továbbá a független kutatóintézetek, bankok és más

³⁶ Gyurcsány Ferenc és kormánya reformok helyett inkább kampányol, 20 millióért a Financial Timesban, 48 millióért hazai baloldali sajtótermékekben azt állítják, hogy a „magyarok ma jobban élnek, mint valaha”, „a hazai vállalkozók szabad és önálló emberek, akik eltartják magukat, családjukat”, azt hirdetik, „soha nem éltünk még ilyen jól”. A FT-ügy 2005.dec.-2006.jan. médiaeseményeket jelent.

³⁷ gondola.hu, MTI, Népszava, Gondola, 117.sz., 2003, dec.29.-2004.jan.03., 01.hét.

pénzügyi, kereskedelmi (és fogyasztói) szervezetek szellemi műhelyei adatgyűjtéseinek koordinálása, az országos információrendszerbe illesztése is sürgősen megoldandó feladat lenne/lett volna. Az információs forradalom metodológiai forradalom is, amely a mérést és a minősítést új alapokra emelte. A magyar átmenet feltérképezése és leírása kapcsán úgy tekinthetünk az információra, mint új tudományos kategóriára, másfelől az információ termelése, gyűjtése, terjesztése, elosztása jelentős és egyre dinamikusabb gazdasági tevékenységgé válik, s azzal tulajdonképpen egy új társadalmi modell bukkant fel. Az ún. Európai Információs Társadalom-paradigma egyfajta lakmuspapír a magyar állami információpolitika és tájékoztatáspolitikai alakításának szempontjából.

A rendszerkritika helyzetét nehezíti s a fentiekben bemutatott helyzetet tovább bonyolítja, hogy a bukott Kádár-rendszer legfőbb jellemzője a magyar állam összeomlása volt. Amit tetéz a társadalom tudásavulása, valamint az információkezelés és információs műveltség alacsony színvonala (Csorba, 1996, 2000, 2001, 2006). Az állam információs modelljét és a makrokommunikációs szerkezetet illető elmaradottság abban a még az 1990-es évek elején felvetődött dilemmában csúcsonyul ki, hogy valóban kommunikációs forradalom, vagy tájékoztatási válság van-e Magyarországon? A gyors válasz szerint mindkettő is lehetett volna az adott pillanatban, ha nem állt volna fenn egy korábbi determináció – amit számos neves tudósunk hangoztatott már korábban is (többek között Bródy András, Tardos Márton, Andorka Rudolf) –, miszerint a világ egyik legkevésbé tájékozott társadalmát a miénk.³⁸

A tájékoztatás társadalmi tükör szerepe, a rendszerkritika, alapvetően az „írástudó” értelmiség felelőssége, de nem kizárólag. A rendszerkritika hiánya, illetve korlátozása, mondhatni, programozva van a magyar informacionista politikai rezsimben, amennyiben fokozatosan ellehetetlenült már az állam autonóm intézményeinek működése. A hatalommal és a kormányzással szembeni szakmai vétó gyakorlására is hivatott állami intézmények (mint az AB, LB, LÜ, MNB, a KSH, a PSZÁF, az ÁSZ, az ÁNTSZ, a FVF, a MEH, a MOK stb.) mindegyikét súlyos támadások érték, érik, jellemzően olyan módon, hogy működési költségvetésüket nem biztosítják, egzisztenciális függésbe hozzák, nem ritkán egyenesen megfenyegetik, médiakampányok célpontjává teszik munkatársaikat.

A rendszerkritika tudományos tartalmi helyzetével kapcsolatban mindenekelőtt azt kellene figyelembe vennünk, hogy a magyar társadalom 250-300.000 fős értelmiségi rétegének ismernie kellene az információtudatos állami politika mai rendszerprioritásait. Ők azok ugyanis, akikről feltételezhető, hogy az életképes fejlődésideológiákat tanulmányozva információtudatos politikai revíziókra, majd a jelen idejű cselekvések átgondolására készíthetnek, az összes tudományterület generálta elméleti és alkalmazott politikai-állami ismereteket a gyakorlatba ültethetik. A legnyilvánvalóbbak az állami (információgyűjtésre, információ-feldolgozásra, tájékoztatásra) szolgáló nagyrendszerek működésének átalakulásából (elektronizáció, digitalizáció, informatizáció) következő és szükségszerű változások, de e téren kevés korrekciós nyomás tapasztalható, és még kevésbé ismertek a rendszerprioritások megváltozásából következő modernizációs kényszerek.³⁹

Nem utolsó sorban, a rendszerkritika tudományos eszközkésziségeivel kapcsolatban hivatkoznunk kell egy döntő jelentőségű modernizációs tényezőre: a mérés és minősítés új szellemiségére. Valamint, hogy az államok és politikai rezsimok nem használhatják fel a

---

38 Csorba József: Az állam információs modellje és makrokommunikációs szerkezete. Inco.hu, 1999. 2.sz.; valamint "Az állami- és kormányzati-információ- és tájékoztatás politika eseményei." Inco.hu, 2000. 2.sz.; valamint "A hivatalos statisztikára épülő országos információrendszer reformja. Inco, 2000. 1.sz.; valamint az "Információpolitika: az információ közjé jellegeről." Inco, 2003. 1.sz. szülő tanulmányokban. Csorba,J.: Kétségek a magyar átalakulás rendszermodellje körül. Valóság, 1996, 39.k.5.sz. p.29-39. Csorba,J.: A magyar állam kommunikációs válsága. Magyar Szemle, 1996, V.k. 3.sz. p.234-246. Csorba,J.: A két Magyarország. Valóság, 43.k.12.sz. p.1-14. Csorba,J.: Az állam halála és az információs anarchizmus. Valóság, 44.k. 10.sz. p. 32-44. Csorba,J.: Magyar tudáspolitikai vízió.2006, www.ittk.hu/web/docs/inf_tars/csorba_jozsef_infvars.pdf

39 Az első ezek között a demográfiai tényező: a demográfiai krízis kezelése nem a jelentőségén kezelet probléma Magyarországon. A fogyó és elöregedő népesség problémahalmaz el- és felismert, de az, hogy gazdasági növekedés csak szolid - 1% körüli - népességnövekedés, a fiatalabb korosztályok túlsúlya esetén lehetséges, nem evidens.

mindenkori modernizációs célú forrásokat (pl. népjóléti vagy más célokra) a jövő veszélyeztetése nélkül.

A rendszerkritika hiánya kapcsán említeni kell a magyar kormány tájékoztatási anómiáját: miközben a Medgyessy-Gyurcsány-rezsimek informacionalista rezsimek - vagyis rendelkeznek (és visszaélnék) az elektronizáció-digitalizáció-informatizáció minden vivmányával-, a magyar társadalom folyamatosan el van zárva az információs és tudástársadalom paradigmák információszabadság-eszményeinek áldásaitól. A magyar társadalom az egyik legkevésbé tájékozott társadalom, a saját helyzetét, kisebb és nagyobb közösségeinek esélyeit, a nemzet és a társadalom jövőjét illetően. Aminek oka egyrészt a bevezető tájékoztatás (ez a mindenkori kormány szerepe elsősorban) hiányossága és gyengesége, a követő tájékoztatás (ez döntően a média szerepe) befolyásoltsága és információhiánya, valamint a tájékoztatás társadalmi tükör szerepének (ez az írástudó értelmiség szerepe), közismerten a rendszerkritika és a lakossági ismeretterjesztés hiánya.

A rendszerkritika helyzete és az írástudó értelmiség rendszerkritikai szerepének értékelése mindazonáltal disztinválásra szorul. Látni kell, hogy a magyar értelmiségi elit manapság már megkezdte újabb (harmadik), kényszerű migrációs mozgását, amennyiben a társadalom már nem tudja eltartani elitjét. Tény, hogy a magyar értelmiségi elit harmada már külföldön él, és nincs is jelen a hazai szellemi életben, vagy a közpolitika vitaterepein. Az itthon tartózkodó magyar elit felelősségét illetően pedig tudni való, hogy a baloldali liberális értelmiség felelős az „úthenger apologetikáért”, kiegészülve a politikai érzelemnyilvánítástól mentes, profi zsoldos szakértelmiség, megbízásra dolgozó részével. A Medgyessy-Gyurcsány-rezsimek „rendszerkritikátlanságában” kiemelkedő szerepe van a megélhetési apologetikának is, mert a szűkülő források mellett, nemzetközi piacképesség híján, a baloldali liberális értelmiségnek is egzisztenciális problémái vannak.

A rendszerkritika hiányának az értelmiség esetében azonban legalább ekkora szerepe van a mérés és minősítés válságának, az információ(tudományos)tudatosság hiányának is. A magyar értelmiség információs műveltségével (információs eszköz-kultúra kezelő készségeivel és tartalom- mint információforrás-kezelő képességeivel egyaránt) igen komoly gondok vannak. Az előbbi megfontolás alapján elképzelhetetlen, az utóbbi tapasztalat nyomán azonban elképzelhető a 250-300 ezres magyar elitről, hogy nem tudja észlelni, felismerni, megérteni a legfőbb kormányzati gondokat, mint pl. az államháztartásnak a kreatív könyvelési műveletektől megtisztított finanszírozási igényét, az államháztartás pozícióit javítani kívánó reformelképzelések hiányát. Vagy hogy eltűnni látszik a kedvező nemzetközi befektetői hangulat s egyre nő annak valószínűsége, hogy csak egy valutaválság indíthatja el a változásokat.⁴⁰

A mai tarthatatlan helyzetre, persze, már a rendszerapologéták is rámutatnak, de nem rendszerkritikaként, hanem a körülmények, módszertanok és minden más objektivációk okozataként állítják be a válságot. Ennek jellemző példája, amikor az általános statisztikai leképezési válságot mutatja a szegénység-mutatók közötti hatalmas eltérés, diszkrepancia, amelyre a „szegénységben élők” című konferencia mutat rá. A KSH statisztikái nem relevánsak, mert a szegénység stagnálását mutatják, de a szegénység jelentősen növekedett és növekedik 1989-2005 között. A Tárki adatfelvétele és a KSH adatképzése között igen jelentős eltérések vannak: a Tárki szerint a lakosság alsó és felső huszadában az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem közötti eltérés 4,2-szeres, a KSH szerint 3,4-szeres: a Gini-együttható értéke a Tárkinál 28,9, a KSH-nál 23,0.⁴¹

2.2 A baloldal válsága: populizmusra determinálva

40 Csorba József: Állam és kormányzás az információ korában. Polgári Szemle, 2006. március, 2. évfolyam 3. szám. p.60-72.

42 A Tárki adatfelvétele és a KSH adatképzése között igen jelentős eltérések vannak: a Tárki szerint a lakosság alsó és felső huszadában az egy fogyasztási egységre jutó jövedelem közötti eltérés 4,2-szeres, a KSH szerint 3,4-szeres: a Gini-együttható értéke a Tárkinál 28,9, a KSH-nál 23,0.

A magyar baloldal válságtüneteinek felsorolása helyett, elsősre a gyakorlati példák közül egy Londonban tanító szociológus észrevételét idézzük, aki szerint az MSZP mindent átvett a Fidesztől (a korábban bírált megoldásokat is), s miközben visszamenőleg megbélyegezni próbálja a Fidesz megoldásait, maga is él velük, sőt, túlalkalmazza azokat. Az elvi jellegű példák közül pedig azt a véleményt tartjuk jellemzőnek, amelyik szerint a kommunizmus ideológiájával leszámolás még a bünteléneknek is nagyon nehéz. Eszerint a rendszerváltáskor az adott pozitív tartalmat az átpártolásnak, hogy „szakíthat a Vörös Szörnyeteg mindenfajta múltjával, az értelmiség rossz lelkiismeretével”.⁴²

„Mi van ma a baloldalon? /.../ A mai baloldalnak már nincsenek elméleti és ideológiai alapjai? /.../ Ma ki lehet jelteni, hogy nincs jelene a baloldalnak, csak jövője. A centrumországokban és a posztkommunista Európában olyan helyzet alakult ki, amely alapvetően meghatározza a baloldal lehetőségeit: amennyiben a munkásosztály (mely korábban mindig az elnyomott szerepét játszotta) most bizonyos értelemben átkerült a másik oldalra”. És így kerül szóba a „rossz oldalra került” középosztály, vagy a gagyimunkásosztály. „A rossz oldalra került középosztály számára a rendszer most a biztonság és rend jelszavával próbál legitimitást szerezni... a munkásosztály felszabadult, szinte már nem is kell neki a szabadság. Megelégszik a vacsoráznai járással, a különböző tévésorozatokkal és show-kkal; az pedig - hazai példákkal: Mónika-, Friderikus-, Szulák- vagy Valóság- annak a formája - nem politikai kérdés. Ahogyan rossz közérzetére is először nyugtatókat, antidepresszánsokat szed be és csak utána politikai pirulákat.”⁴³

A magyarországi körülmények között – ti. amikor a hagyományos és a jelen idejű baloldaliság már nem védhető a hatalommegtartás és kormányzás szempontjából, illetve amit a baloldali hatalom ma erkölcsi és szakmai szempontból művel – nem meglepő, ha felvetődik egy új baloldali párt szükségessége. Tamás Gáspár Miklós szerint „a szociáldemokrácia világméretű jobbra tolódásával a neokonzervatív gyakorlat behatolt a baloldal hagyományos fölségterületére, amelyet Tony Blairnél és követőinél erőteljes tekintélyelvűség, elitista és rendőrállami paternalizmus egészít ki. A brit Munkáspártnak csak a múltja baloldali - és a szavazói, akik a múltja miatt, kulturális-hagyományos okokból szavaznak rá. A régi szociáldemokrácia helyét "az új társadalmi mozgalmak" (elsősorban az antiglobalista és környezetvédő mozgalmak, amelyek identitása mindenütt - Magyarország kivételével - egyértelműen baloldali) és a nyugati kommunista pártok foglalják el; az egész spektrum, úgy, ahogy van, jobbra csúszott.”

TGM eligazító kijelentéseket tesz a magyar baloldal tarthatatlan ideológiai (elméleti és gyakorlati), politikai erkölcsi (tartalmi és politikagyakorlási) tevékenységére: „a szocialista párt mérsékelt polgári párt, amely a rászorultsági elv alkalmazásával, a kedvezmények differenciálásával egy arasszal talán inkább egyenlőségpárti, mint vetélytársai, de a legfőbb sajátossága nem ez, hanem a múltja: 1989 után a volt párttagok ön- és érdekvédelmi szervezeteként működött, legfontosabb emberei ma is volt középszintű pártfunkcionáriusok vagy "állami" apparatcsikok, ezért "baloldalisága" szinte tisztán leszármazási ("genealógiai") tény, aminek a jelentősége elsősorban kulturális, nem pedig politikai jellegű.”

A magyarországi baloldal elméleti és ideológiai halálát a gyakorlatelmélet néhány kulcsfogalmának (mint az értékelvűség és pragmatizmus) totális ürességével magyarítja TGM, s azzal lényegében – bár nem szándékosan és nem kifejtve – megalapozza a magyar baloldal képmutatásának és hatalmi hazudozásának eredetét is. TGM árnyalt módon írja le a magyar baloldal modernizációellenességét is, amikor egyfelől kijelenti, hogy „Magyarországon egységes konzervatív konszenzus uralkodik a heves "kulturharc" ellenére: a pluralizmussal szembeni gyanú, az emancipációs technikák elvetése (vö. a környezetvédelemmel és a feminizmussal szembeni sikító ellenszennvel a mainstream médiákban), a xenofób provincializmus (mindkét "oldalon"), a munkásosztály pusztá létének letagadása, a

42 Gondola.hu , MTI, Népszabadság, CGP, Gondola 35.sz., 2002, 30. hét, júl.22-27.

43 Kiss Viktor: A baloldal a kapuk előtt. Élet és Irodalom, gondola 224.sz.,2006.jan.23-28., 0.hét.

*tekintélyelvű antimodernizmus mind arra utal, hogy itt mérsékelt baloldal létrehozása (mert ma itt ilyen nincs) reménytelen.*⁴⁴

A baloldaliság totális válságának jele az is, hogy a magyar társadalom – s annak vallásos része különösen – békés derűvel vagy szomorúsággal fogadja a „baloldali kereszténység” sokat hangoztatott társadalmi jelenlétét, mert nem tudja feledni a baloldali vallásellenesség és vallásgyalázás múltbeli szocialista és jelenlegi liberális példáit. A mai ún. baloldal viszont az egyik leghatékonyabb politikai napirendként és politikai fegyverként használja a „baloldali kereszténységet” mint általa valósnak tekintett emberi tartalmat, vagy tulajdonságot. A példák között vallásgyakorló baloldali politikusok, templomokban politikai jelenlétet kémlelő baloldali fiatalok, választási csalásra utaló történetek vannak. Másfelől az a példa sem érdektelen, amikor az oktatási és kulturális miniszter kinevezte, egyházi titkársági vezető kijelenti, hogy „a keresztény egyházak elkötelezték magukat a Fidesz-kormány mellett, a jobboldaliság szinte szinonimája lett a kereszténységnek.”⁴⁵

Ami a baloldal elvi, elméletalkotó helyzetét illeti, azt máig hitelesen jellemzi az ideológiamentességet választó és sugalló magyar baloldal identitáskereső útja. Bayer József (MTA-PTI) előadásában fejti ki, hogy a radikális bal, a kommunista alternatíva megszűnése után a szociáldemokrácia is haldoklik, amit olyan fejlemény előztek meg, mint „a néppárti fordulat az 1950-1960-as években, majd a harmadikutas vagy középosztályi paradigmaváltás (mely a neoliberalis újkonzervativizmusra adott válasznak indult) az 1990-es években”. Bayer szerint a „szociáldemokrata” kiűtkeresés a globalizációval kacérkodásba váltva (!), megszabadult (!) bizonyos kötöttségeitől. Ez jelenti a hagyományos baloldali értékektől való elszakadást, amit a „szociáldemokrácia második neoliberalis revizionizmusának” neveznek. Bayer abban találja meg a szociáldemokrácia fő feladatát, hogy egy baloldali populizmust képviseljen, mely a globalizáció veszteségeit kompenzálná.⁴⁶

2.3 A modernizáció vége

Szilágyi Ákos annyira absztrakt módon ír a modernizációról, a „baloldali haladárságról”, a „sültmagyar” felzárkózási gondolkodásról (másként a haza és haladás dichotómiáról), hogy csak kétszeri olvasás után jön rá az ember, hogy itt a modernizáció megszűnésének filozófiai absztrakciójáról van szó. A felzárkózás értelmiségi diktátum, fejlesztési diktatúra, civilizátori ámokfutás, akárcsak a felzárkózás reakciós ellenpárja: a bezárkózás és elzárkózás. – írja Szilágyi. *„A haladás ebben a régi, anakronisztikus ellentétpárban, ebben az ezerszer előadott és ugyanennyiszor megbukott narratívában mindig a felzárkózást jelentette, a haza pedig a bezárkózást... A három irány tehát a következő: liberális felzárkózás/utolérés/behozás (különben nincs versenyben maradás, pályán maradás, gazdasági fennmaradás, ami maga a fennmaradás); nemzeti-konzervatív haladva-maradás vagy maradva-haladás, ténylegesen pedig a többé-kevésbé radikális bezárkózás/kirekesztés/izolálódás (a nemzeti megmaradás feltétele a világból való fortélyos kimaradás); végül az újreakciós lezárkózás, amely az ökológiailag fenntartható fejlődésnek felel meg (e nélkül az emberiség számára nincs fennmaradás). A felzárkózás liberális útja lényegében ökonómiai és individualista, modern oppozíciója - a bezárkózás összes nemzeti útja („magunknak növekedjünk, ne a világnak”) pedig kollektivistá-etatista.”*⁴⁷

Ebben a gondolatmenetben Szilágyi olyannyira konzervatív és pesszimista, hogy a baloldali és liberális partnerek megérteni sem merték mondandóját. Ugyanakkor senkiben, egyetlen hozzászólóban sem merül fel annak felismerése, hogy a jelenlegi költségvetésben egy fillér modernizációs forrás nincs, hanem 800-1.000 milliárdos kamatköltség és hatalmas adósságtörlesztés van helyette.

44 TGM: Kell-e új baloldali párt? Élet és Irodalom, gondola 233.sz., 2006.márc.27-ápr.01., 13.hét.

45 Baloldaliság és kereszténység. Sándor Zsuzsanna, 168ora.hu, gondola 252., sz., 2006. aug.07-12., 32.hét.

46 gondola.hu, Népszabadság, cgp, Gondola132.sz., 2004.ápr.12-17., 16.hét.

47 Újreakció. NOL, Szilágyi Ákos, Gondola243.sz., 2006. jun.05-10.,23.hét.

A 20. századi magyar rendszerváltozás lassan már a múlté, és először a gazdasági rendszerváltozás esélyei szűntek meg, amiről a szocializmus egyik legelismertebb gazdaságpolitikai szakértője nyilatkozik. Antal László szerint, hogy 40 százalékos szintről 2030-ra Ausztria össznemzeti terméke 70 százalékát elérjük, 1999-2005 között átlag 4,7, 2005-2010 között minimálisan négy százalékos GDP-növekedésre lett volna szükség. Ma már az utolérést az utópiák közé sorolja.

A Medgyesy-Gyurcsány rezsimiek két törvényt is elfogadtak az innováció fellendítésére. Először az anyagi alapokat megteremtő Innovációs Alap létrehozásáról szóló jogszabályt, majd az Innovációs Törvényt. Kevés kis- és középvállalkozás foglalkozik kutatással és fejlesztéssel (K+F), keveset fektetnek be és kevés szellemi hozzáadott érték keletkezik. Innovációs stratégia is kellene az európai felzárkózáshoz. A legutolsó brüsszeli jelentés Magyarországot a 24. helyre sorolja, 32 ország közül az EU-országok utolsó negyedébe minősítve minket. A GDP-termelő képesség szorosan összefügg az ország innovációs képességével, a növekedés és az innováció között elszakíthatatlan kapcsolat mutatható ki, 4-5 százalékos beruházási aktivitásra lenne szükség, ezért nem is lehetnek illúzióink.⁴⁸

Tamás Páltól, a kormánynak dolgozó, tehát a kormányzati szellemet és törekvéseket ismerő tudóstól kapunk tájékoztatást a valós helyzetről. A fejlett ipari országokban léteznek módszerek a munkaerőpiac, a külpolitikai víziók vagy az új technológiák hatásainak előrejelzésére, de ezek iránt különösebben nem érdeklődtünk. Sőt, az alkalmazóikat le is néztük. Nem tudják, hogy a jövő megismerhetetlen, következésképpen tervezhetetlen is? Persze, nekik még nem volt tervehivataluk... *„Éppen ezért hatott meglepetésként, hogy az EU nem egyszerűen középtávú tervezést vár tőlünk, hanem azt is világossá tette, hogy felzárkóztató támogatásai az így születő tervekhez fognak kapcsolódni. Sőt, hogy a jó terv tulajdonképpen a támogatás előfeltétele. Az azonnal nyilvánvaló vált, hogy modern értelemben vett tervezési szakértőink nincsenek; hogy a régi apparátusokból sincs kit átvenni, betanítani; hogy a brüsszeliak közben mégis azt hiszik, legalább erre nem kell minket külön okítaniuk. Hiszen, ha másról nem, de a tervezésről csak hallottunk valamit.”* Ezek után született négy, összefüggő, tartalmilag egymást részben átfedő dolgozat. Egy rövidebb, az értelmiségi nagyközönségnek szánt színes változat (Tegyük sikeressé Magyarországot! Új távlatok hazánk előtt), két szakmai alapdokumentum (A jövőépítés alapjai. Kiindulópontok Magyarország fejlesztéspolitikájához és Célok és eszközök a sikeres Magyarorszáért. Magyarország fejlesztéspolitikai teendői). Ezeket egészíti ki a - VÁTI-ban készült, de a többiekkel összerendezett - Országos Területfejlesztési Koncepció. A „Tegyük sikeressé Magyarországot” című munkáról írja Tamás, hogy szépen tördelt, színes politikai füzet, kommunikációs szempontból teljesen elfogadható, de koncepcionálisan kevés, és kevesebb politikai előfeltétel kellene.⁴⁹

Már korábban is nyilvánvaló volt, hogy Magyarországon a forrásfelhasználással súlyos gondok vannak: míg a cseh és a lengyel példában 5 dollár működőtőke-befektetés 3-4 dollár termelő hasznosulást eredményezett egy 1985-1995 közötti időszakor áttekintő tanulmány szerint, addig nálunk 70 centet (!). Most az EU készített egy hasonlóan lesújtó képet rólunk. Az EU-ban Málta után Magyarországon adja a legtöbb pénzügyi támogatást az állam a gazdasági szféra szereplőinek a GDP arányában. Az EU statisztikái szerint Magyarországon az üzleti szféra 1,6 milliárd eurónyi állami támogatást kapott 2005-ben, ami a GDP 1,83 százaléka volt. (Ezt az arányt ráadásul a vasúti közlekedésre fordított támogatások nélkül számolták ki.) Az EU szerint Magyarországon emelkedik a szubvenciók aránya (legalábbis a bizottság korábbi összesítései fényében): 2004-ben 1,3 százalékos volt a magyar adat, 2000-ben 1,2 százalék. A számok abszolút értékben még nagyobb emelkedést tükröznek: 2000-ben csak 753,4 millió eurónyi támogatást adott a magyar állam a versenyszférának, 2005-ben a kétszeresét. Magyarországon 2005-ben 421 millió eurónyi állami támogatás ment a vasútnak,

48 Volt, amit rosszul gondoltam - Az "átmenet teoretikusa" a fenntartható növekedésről. NSZ, Hámor Szilvia, 2005.01.10.

49 Újratanulás. Tamás Pál, Élet és Irodalom. gondola203.sz., 2005. aug.29-szept.3., 35.hét.

az ezen felül nyújtott 1,6 milliárd eurós támogatás 35 százaléka jutott a mezőgazdaságnak. A szénbányászat (!) szubvencionálására 38 millió eurót költöttünk. A teljes magyar állami támogatás 48 százaléka a feldolgozóiparnak adott szektorális segély volt Magyarországon. A segélyek 28 százaléka területfejlesztésre ment, horizontális jelleggel. És végül a kutatás-fejlesztés segítését célozta a magyarországi támogatások 5 százaléka. Ennyit az elosztás ésszerűségéről, és a modernizációs igényről.⁵⁰

Sajnálatosan a magyar értelmiség, még a nem baloldali része sem képes szembe nézni azzal a ténnyel, hogy a baloldal haldoklásának utolsó szakasza a modernizáció elvesztése volt. Magyarországnak ma egyszerűen nincsenek modernizációs forrásai, megszűnt a nemzeti és társadalmi progresszió is. Ezért megdöbbenő, hogy az öszödi ügy vitájában Kis János képes olyat leírni, hogy a Gyurcsány-beszéd csak a parazsat lobbantotta lángra: „*a nyugatos modernizáció és a modernizáló elleni irracionális gyűlölet lelki táplálékot, megerősítést kapott*” általa. Vitatkozva írja: „*Radnóti elismeri, hogy én is látom a kultúrharc tényeit. Nem abban van tehát vita köztünk, hogy létezik-e egy számottevő társadalmi csoport Magyarországon, mely fél a modernizálódástól és démonizálja annak képviselőit. Abban is egyetértünk, hogy ez a csoport mértékadó szerepet játszott az egykori MDF bázisában, s hogy a Fidesz is benne találta meg bármikor hadra fogható élcsapatát. Másfelől eszem ágában sincs tagadni, hogy a nyugatos modernség eltökélt híveiben a másik oldal agresszív ellenségessége félelmet ébreszt, s hogy ez a félelem koptatja a politika erkölcsi dimenziói iránti érzékenységet.*”⁵¹

2.4 Az állam halála

A fentiekben bemutatott jelenségek, kifejtett észrevételek nem érthetők a most következők nélkül. Évtizede írnak már szakértők a magyar állam haláláról, elsősorban, persze, azok, akik a magyar kádárista szocializmus bukásában az állam összeomlását, az intézményrendszer totális válságát is láttatták.⁵² Az állam halála azóta is állandóan napirenden van, mert a 2002-től kormányzó, pontosabban hatalmon lévő baloldali rezsimek folyamatosan csökkentik az állami intézményrendszer költségvetését, olyannyira, hogy a működés feltételei sincsenek már biztosítva. Az állami költségvetés zsugorítása 2006-ban már a társadalom és az egyén biztonságát is veszélyezteti. Ezt számtalan példa igazolja.

A baloldali kormányzás alatt, 2002-2006 között számos költségvetési intézmény szűnik meg - vagy alakul át sorvadásos módon, egyes intézményeket összevonnak vagy más költségvetési fejezetbe tesznek át. A tervek és megvalósulás közötti megfelelésről nincs elég információ, mert a tájékoztatás hiányos. Átalakítják az állami igazgatási ingatlanok rendszerét. A magyar társadalom egyáltalán nincs tisztában azzal, hogy a volt laktanyák, repülőterek, lőterek és védősávjaik milyen tulajdonba tartoznak. Az említett ingatlanok mindenütt kincstári (azaz állami és társadalmi köztulajdont) képeznek, hasznosításuk vagy eltulajdonlásuk csak különféle jogi és adminisztratív eljárások szerint lehetséges. Mindent összevéve, döntően kormányzati tájékoztatási problémáról van szó megint, azután a kincstári vagyonregiszter, a kincstári hasznosítás, vagyonkezelés hiányáról: a kormány futószalagon termeli magának az ilyen ügyeket.

Az állam információs biztonsága 2002-2006 között nem minősíthető, mert a nagyrendszerek intakt volta nem született meg, vagy nem állt helyre. A nyilvánosság különféle szintjein megjelentek olyan ügyek, mint a BM „adatfeldolgozó részlege ezredesének” akciója, a VPOP vagy az APEH adattárak meglékelése, az új rendőrpalota teljes műszaki dokumentációjának ellopása.

50 Túl sok állami támogatás az üzleti szférának. 2006-12-12. vg.hu, gondola270., 2006. dec.11-16., 50.hét.

51 Kis János: Pengeélen – 2. ÉS nyomán; Megrepedt elíttek. Tamás Pál szociológus, mho.hu nyomán. gond265, 2006. nov.06-11., 2006, nov.13./45.hét.

52 Összefüggéseiben elsőként Mázsa Péter Az állam halála. című írásában mutatta be(Mázsa Péter: Nemzeti minimum. Meddig tart a magyar állam. ÉS, 2001, 1/2.sz. p.3,8.) a probléma kiteljesedését.

A magyar államnak tíz évbe tellett, amíg eljutott arra a szintre, hogy az állami intézmények éves jelentésekkel számoljanak be tevékenységükről.⁵³ Ebben a sorban már a nemzetbiztonsági hivatal (NBH) is közreadta végre éves beszámolóját, amelynek információtartalma azonban még mindig nem éri el a nyugati demokráciákban előírt szintet. A bankok közötti pénzforgalom-adminisztrációs és pénzinformációs rendszerek (GIRO, VIBER) felállása is 7-8 évet vett igénybe a magyar információmenedzsment, az információszervezés hiányosságai, nem utolsósorban a politikai transzparencia-igény hiánya miatt.

Azután gyanúsán sok az állami intézményrendszer működésképtelenségét jelző esemény. Ilyen jellemző esemény pl. a fővárosi földhivatalok rendszeres leállása (többórás üzemkiesési idő), amit adminisztratív gondokkal igazoltak, de nemcsak erről van szó. Az állam, gazdaság, társadalom legalapvetőbb „szerkezeteinek” (az infrastruktúra) állapotát leíró munkák is hiányoznak (a legfrissebb leíró munkák döntően az 1990-es évek második feléből valók). A legfőbb gond az, hogy nem látni a tudatosságot a PHARE, SAPARD, TINA, TEN ELECOT (e-society) stb. EU-programokhoz kapcsolódás lehetőségei és a távlati magyar igények között, s a források is hiányoznak. Minthogy a rendszerprioritásokat tekintve, már 1994-1998 között megszűnt a modernizáció állami és kormányzati politikai prioritás lenni, majd az információstársadalom-programok sem kapták meg a kiemelt figyelmet és forrásszervezést, az infrastruktúra rendszereknek önmagukban mintegy 10.000 milliárd forintos nagyságrendű forráshiányt halmoznak fel mára.

A helyzetet jól jellemzi egy KVI-konferencia következtetése, mely szerint az állami vagyon kezelésére, az állami vagyonnal való bánásmódra az Európai Unióban nincs egységes gyakorlat. Ezt a KVI vezérigazgatója jelenti ki „Az állam képviselőjének mai rendszere.” címmel tartott országos szakmai konferenciáján. Ami teljes képtelenség, minden régi uniói tagállamban kialakult intézményrendszer öröklik az állam és társadalmi (köz)vagyon felett. De könnyebb ezt állítani, mint a magyar állapotokkal szembenézni. E helyzetet árnyalja, hogy miközben a magyar állam intézményeinek sora szűnik meg, épül le végletesen, új liberális intézmények születnek.

Az állam halála címen emlegetett jelenségegyüttes tipikus vonulata, amikor a kóros mértékű költségvetési hiány miatt döntően csonkolásos átalakítások folynak, és ezt az államigazgatás mintegy 1.800 milliárd forintos költségvetésének folyamatos megcsapolása kíséri. Ilyen, amikor a PM az államkincstárt (ÁKK) beolvasztja az államháztartási hivatalba (ÁHH), de az így létrejövő szervezet neve államkincstár lenne. Az államkincstár - melynek a legnagyobb tulajdonosnak kellene lenni, de ma még a vagyontárgyainak száma és teljes értéke sem ismert - a BM és a PM között légtüres térben van, miközben az állami föld-, erdő-, létesítményingatlanok tömege van az ÁPV kezelésében. Ilyen példa a megyerendszer átalakításának terve is, ami döntően a politikai nemzedékváltás és a forrásharc következménye, amennyiben az utódpart MSZP szervesen beépült a megyerendszerbe, s így nem érdeke a régi megyerendszer lerombolása. Az új liberális hatalmi képlet (az MSZP-SZDSZ-párt) viszont hajlana a rendszer szétbontására, s egy új struktúra létrehozására, melynek forrásait – persze, maga kezelné. A fentiekhez kapcsolódóan, az állam megrendítésének egyik legbrutálisabb eseménye, hogy a titkosszolgálatokat egy pártkatonai államtitkári felügyelete alatt, a miniszterelnökség keretein belül össze- és ellenőrzésük alá vonták. Majd a rendbiztosítás is pártellenőrzés alá került, s a különböző szervezetek élén, egykor a titkosszolgálatokban dolgozó hálózati embereket állítottak fontos posztokra.⁵⁴

53 Az állami és kereskedelmi bankrendszer összehangolt működésének informatizálása (GIRO) is 7-8 évig tartott, mert ahelyett, hogy a korábbi bankinformációs rendszerek (a hagyományos pénzforgalmi adminisztrációs rendszerek) információszervezésével kezdtek volna a számítógépre alkalmazás (elektronizálás, digitalizálás, informatizálás) bonyolult műveleteit, a bankok különféle informatikai cégeknek adták át a munkát, akik a saját rendszereiket preferálva olyan helyzetet teremtettek, hogy ennyi időbe telt az összehangolás, a zavartalan működés megoldása.

54 Az ország átszervezése. NOL, Király G. István, Megszűnik a Hungarotransplant, átalakul az Ecostat. FigyelőNet, MTI, fn.hu, Gondola246.sz., 2006. jún.26.-júl.01., 26.hét; valamint gondola.hu, MTI, Magyar Nemzet, CGP, gondola15.sz., 2002, 10.hét, márc.04.-09.; gondola.hu, MTI, Magyar Nemzet, Napi Gazdaság, cgp, Gondola95.sz., 2003, júl.21-26.,30.hét.

Amikor ide elértünk, akkor a magyar állam és társadalom legfőbb szerepét, ti. népessége megtartását már nem biztosítja. Ez a magyar társadalom már nem tudja eltartani elitjét. Átfogó támadás indul az állami közszolgálati intézményrendszer ellen, amelynek leépítésétől százmilliárdos nagyságrendű megtakarításokat remélnek. A magyar közszolgálati létszamarányok a nemzetközi gyakorlatban nem torzak, minőségi (pedagógusok) és mennyiségi (egészségügyiek) értelemben sem. A leépítési nyomás azonban többirányú. Egyrészt az állami költségvetés nem bírja el - a megtermelt jövedelem nem elegendő a 10 milliós társadalom fenntartására - a korábbi intézményrendszer fenntartását, ezt a közszolgálati létszámot. Másrészt funkcionálisan sincs szüksége ennyi emberre a közintézményi közszolgálati szerepekben, ami az elmaradt korszerűsítések megvalósítása esetén már régen kiderült volna.

Sárközy Tamás professzor a kormányzati megrendelésre készült reformkonceptiója szellemében írja: „Az állam - megfelelő alapító levelek és nyilvántartás hiányában - voltaképp azt sem tudja, hány szerve van. A szétszórt és zavaros állami vagyongazdálkodási rendszer következtében nincs egységes állami vagyonyilvántartás, a vagyommérlegek önkényesek. Az ingatlanok elbirtoklási idejét rendszeresen meg kell hosszabbítani, mivel az állam attól fél, hogy polgárai elbirtokolják az általa nem ismert ingatlanait. A központi közigazgatás tele van zavaros jogállású, ún. országos hatáskörű szervekkel, emellett a megyékben a kiterjedt önkormányzati szervezetrendszer mellett a minisztériumok számos, ún. dekoncentrált szervezet működtetnek feleslegesen, emellett a közigazgatás a legkülönbözőbb formákban, áttekinthetetlenül és szükségtelenül áttolta a közfeladatokat az ún. háttérintézményi szférába. A közszolgálatban nincs megfelelő követelményrendszer, minőségmenedzsment, költségelemzés, a teljesítőképesség pedig nem megfelelő. Az óriási vízfejűvel rendelkező, nehézkes, túlcentralizált és túlszabályozott magyar állam valóság, egyik oldalról növeledszaporodó közhivatalokkal, másik oldalról lerobbant közintézményekkel, kórházakkal, iskolákkal.”⁵⁵

Ugyanezt, a nemzetközi környezetet is minősítve egy lengyel szociológus szerző úgy fogalmazza meg, hogy a globalizációban a világ mint „új rendtelenség” jelenik meg, szemben az „univerzalizálódással”, ami a rendteremtés reményét, szándékát és meghatározását jelentette inkább. „A kulcs az állam átalakulása, amikor három pillére, a katonai, a gazdasági és a kulturális önállósága végképp megrendül.” A szerző hivatkozása is szemléletes, amikor azt mondja, hogy „mivel materiális alapjait tönkretették, szuverenitását és függetlenségét megsemmisítették, politikai osztályát megszüntették, a nemzetállam egyszerűen a nagyvállalatok biztonsági szolgálatává válik”.⁵⁶

Budapest, 2007, 06.30. (rev. 2007, 12.08.)

55 Gondola243.sz., 2006. jun.05-10.,23.hét.

56 Mindez Bauman,Z.: Globalizáció: a társadalmi következmények. A 21. sz. kérdései. című, rendkívül érdekes könyvében olvasható, amit azért tartottunk fontosnak bemutatni, mert a lengyel szerző a témához való hozzáállásban tapasztalt hazai tudományosságánál sokkal érthetőbb, függetlenebb, kritikusabb módon láttat, mérlegel. (Szukits Könyvkiadó, 2002,p.208.) gondola.hu, CGP, gondola31.sz., 2002, 26. hét, jún.24-29.

